

GIEDRIUS SUBAČIUS

Simono Daukanto *Margumynų* rankraščio atkarpų „Vocabularium“, „Mythologie universelle“ genezė

ANOTACIJA. Straipsnio objektas yra Simono Daukanto (1793–1864) rankraštinio lietuviškų, asocijuojamų su graikiškais, žodžių sąrašų „Vocabularium“ ir „Mythologie universelle“, saugomų ir surištų kartu į vieną Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto rankraštyno vienetą (LLTIBR, f. 1 – SD 27), Mečislavo Davainio Silvestraičio pavadintame *Margumynais*, genezė: nustatomi jų šaltiniai, analizuojama rašyba ir, remiantis šaltinių bei rašybos išvadomis, tikslinamas „Vocabularium“ ir „Mythologie universelle“ datavimas.

REIKŠMINIAI ŽODŽIAI: Simonas Daukantas; rankraščiai; lietuvių kalbos ortografija; rankraščių šaltiniai; rankraščių datavimas.

Simono Daukanto (1793–1864) rankraštis *Margumynai* (*Ma*)¹ yra labai nevienasluoksnis tekstas, tai daugiausia išrašai iš įvairių Daukantui rūpėjusių šaltinių prancūzų, lenkų, lotynų, vokiečių, rusų kalbomis, taip pat kai kur pasitaikantys įvairaus pobūdžio lietuviški įrašai. *Ma* rašytas ne vienu laiku, atkarpos ne visada sudėtos rašymo tvarka. Anksčiausieji šio rankraščio lietuviški įrašai daryti dar Rygos laikotarpiu, kaip matyti iš rašybos (*Ma* 157, *Ma* 159, 231–238)² ir iš naudotų popierių (*Ma* 159–162, 157–158 ir 163–164, 225–240).

¹ Simonas Daukantas, *Marguminai* (įvairių išrašų ir pastabų įvairiomis kalbomis rinkinys), LLTIBR, f. 1 – SD 27 (rankraštis, autografas), 241 p.

² Plačiau apie Rygos laikotarpiu (iki 1834 m. vidurio) Daukanto rašytas *Ma* atkarpas žr. Giedrius Subačius, *Simono Daukanto Rygos ortografija (1827–1834)*, Vilnius: Lietuvos istorijos institutas, 2018, p. 361–362, 359–360, 368, 371.

Atskiri *Ma* lankai ir lapai surišti gana palaidomis virvelėmis ir rankraščiu neuždėtas joks viršelis. Pavadinimą *Margumynai* visam pluoštui suteikė ne Daukantas, o Mečislovas Davainis-Silvestraitis (jo ranka ir užrašyta *Marguminai*), 1892 m., Daukanto rankraščių kataloge jį taip aprašė: „Marguminai: lingvistika, mitologije, istorije, priežodžei, dokumentai, išrašai iš knygų ir t. t. lietuviškoje, vokiškoje, lenkiškoje, lotiniškoje, prancužiškoje ir t. t. kalboje. 130 lapų in folio.“³ Kartais istoriografijoje ir pats visas *Ma* rankraštis būna netiksliai pavadinamas „Vocabularium“, t. y. pirmojo skyrelio pavadinimu – taip bibliotekininkų užrašytas ir palydimasis rankraščio aprašas rankraštyne.

Pastaruoju metu į tyrėjų akiratį vis patenka toji pradinė *Ma* atkarpa, Daukanto pavadinta „Vocabularium“ (*Voc; Ma 1–4*), taip pat panašūs *Ma* išrašai „Mythologie universelle“ (*MU; Ma 77–79*). Dar 1961 m. Kruopas rašė apie „Vocabularium“ kaip apie Daukanto „nieko bendra tarp savęs neturinčių graikų, prancūzų ir lietuvių kalbos žodžių“ rinkinį, bet apibendrindamas sakė, kad „vis dėlto jį galima laikyti lyginamojo žodynėlio bandymu“, jį laikė parengtu po 1839 m.: „galima prileisti, kad trikalbis žodynėlis sudarytas tarp 1840–1846 metų“⁴. Birutė Kabašinskaitė 2016 m. taip pat naudojosi *Voc*, jį vadino kelių puslapių bandymu „lyginti graikų, prancūzų ir lietuvių žodžius“⁵. Rėmėsi ji ir *MU*:

„Variantas *aukas* turbūt pirmąkart buvo pavartotas vėliau atsiradusiuose *Margumynuose*, graikų, prancūzų kalbų žodžių (daugiausia susijusių su mitologija) sąraše, pavadintame *Mythologie universable* [t. y. *universelle* – G. S.] (galbūt žodžiai išrašyti iš kokios nors prancūziškos enciklopedijos?): „achos gémissent gre. *aukas*“ (78)“⁶.

Roma Bončkutė 2018 m. lapkričio 9 d. Daukanto 225-ųjų metinių konferencijoje „...ir kraštą... vadino *valstybe*“ savo pranešime citavo žodžius *lukos* – *laukys* iš *MU*, o *MU* lietuviškų ir graikiškų žodžių santykį iš Daukanto

³ Mečislovas Davainis-Silvestraitis, „Simono Daukanto rankraščių ir medegos katalogas (surašas), su žmonių-dainų priedu, M. Dovoinos-Silvestraičio sustatitas, ant neturtelių naudos, pagal Petropilio Labdaringos Bendrystės nusprendimo“, Jelgava, 24 Spalnio 1892 metų, VUB RS, f. 1 – E 68, 6r–6v.

⁴ Jonas Kruopas, „S. Daukanto leksikografiniai darbai“, in: *Lietuvių kalbotyros klausimai*, 1961, t. 4, p. 311.

⁵ Birutė Kabašinskaitė, „Dar kartą apie lie. *auka* kilmę“, in: *Baltistica*, 2016, t. 51 (1), p. 72.

⁶ *Ibid.*, p. 71.

5. D. 27.
1898-906

Marguminai.
Vocabularium

KANTO.

Glück handbuch für Theo-
logen und Juristen, 1899.
Barth Juri's die's v. Altona
3. Band, 1899. Barthe
u. Kauri, 1899.

éplix gre: je plonge - tinka tite	gėmsis - gėmsys generatio
batas accessible - - - lutas	sakas beiklis, saktis
abstronon vicieux - - - nubriases.	ektotas, mi au jours ardotas
bratos mortel - - - medis nubriasis	aneurano je relaxie iznirion
akē - pointe, tinkta akē	osmē adeus iotite arme
kamptos flexible - - - kompas.	algis dauteur, akhis-
akianta epine - - - natu.	anthos fleur onta
ballō je jette - - - Kante	anharis reparatio taitite.
kaulos tige - - - wab	ap nas someit sarmas
kustis vessie - - - kault	apō dessau, appp, upo,
keras corn - - - kuras.	praxis action pratuteis
kiesō je tons - - - kerpū.	ontivirheo je contredis, ontivir
akiesma reparatio - - - ekiste	thomas chaud tēp ter
aichas daukeur - - - auka-	podaz pied. peva
kopto, toucher remonter capite kopt	aprao jitchoune arau
klāō je brise - - - klunu	piptō je tombe pimplerute
akion dard - - - akits	shenōs porre steniete
kōpro augment. collis - kōpro	auge splendeus auksas
krasis melange - - - krūsišine	ōdē chant, aušau,
akrasan sammet - - - kaukuras	bulkin melire en main parleisti
polis - ville - - polis.	balanas, gland. semer,
delas visible - - - retis dets sumus	bavai presant swarus orus.
neuron nerf - - - nare	ais aneit ausis.
dissas saif - - - digstis	suton hair suta
phobos, crainte - - - bulijs	pharax muscle - rukis, raukas
gamos - noies - - apgamma	praskaisnō je charme praskani
gnaptos flexible - - - giptas.	persi pirti uizko hydrie pmsi
germanus engendrer - - - quindau.	stauin.
maransis deperissement mirusys	batrachus grenauikas wakles
anadiōmi rendre ali di mi	maiche - - - combat musza
gramma lettre grameta	turas fromage suvas
anataxis extinction nūtišis	taphos tambau. napas.
anastrophe qui remonte, vopote	philos ami milus.
anaspāō - je repressere, onspauis	kōliō je repruire kutou
audē voix - - - audater	pittha paix pitite.
agkhi l'oeil: akhis	blax mot. blakis
agkon coude alkuni	praxos huis praxhelo

1 pav. Ma 1: Daukanto pirmasis tekstas pavadintas Vocabularium, o vėliau Davainio Silvestraičio ranka visas rankraštis tapo Marguminai

perspektyvos vertino taip: „jei [lietuviškas] nors kiek panašus į graikišką žodį, tai rodo [jų] bendrą kilmę“.

Šio straipsnio tikslas – ištirti ir aprašyti *Voc* ir *MU* tekstų pobūdį, kilmę (šaltinius), rašybą, popierių ir pagal tuos parametrus tikslinti rankraščių rašymo laiką. Tarp *Voc* ir *MU* įsiterpia nemažai kitų Daukanto išrašų, lietuviškų tekstelių – kai kurių jų rašyba bei šaltiniai padeda tikslinti ir *Voc* bei *MU* datavimą.

1. MARGUMYNAI, P. 1-4, 7-10. POPIERIUS

Pirmieji *Ma* lapai (tas pats popierius naudotas *Ma* 1-4 ir 7-10) rašyti ant dvigubų sulenktų lapų *in folio* (34×21,7 cm), popierius pagamintas kuni-gaikščio Nikolajaus Gagarino fabrike Velikoje Selo (Jaroslavlio gubernijoje, Romanovo-Borisoglebsko apskrityje). Jau ankstesni Daukanto rankraščio *Išrašai iš knygų (IK)*⁷ tyrimai rodė, kad Gagarino popierių (dažniausiai su įspaustomis „ФКНГ“ raidėmis – „Фабрика князя Николая Гагарина“) Daukantas dažnai naudojo Sankt Peterburgo periodu (nežinia, ar anksčiau buvo naudojęs Rygoje)⁸.

Margumynų rankraščio pradžios p. 1-2, 3-4 (*kairė* originalaus dvigubo lapo pusė) ir p. 7-8, 9-10 (*dešinė* to paties lapo pusė) turi vandenženklus: kairėje pusėje „ФКНГ“, „18...“, o dešinėje – dvigalvį erelį ir „...32“. Vadinasi, visas tų lapų vandenženklis buvo „ФКНГ“ ir dešinėje šone – dvigalvio erelio atvaizdas, o apačioje padalyti po du skaitmenis metai – „1832“. Greta vandenženklių, dešiniame viršutiniame kampe p. 1, 3, 7 ir 9 dar įspausas iškilus ovalus įspaudas su įrašu „ЯРОСЛАВСКОЙ ФАБРИКИ КНЯЗЯ ГАГАРИНА“ (įspauda viduje taip pat dvigalvio erelio atvaizdas). Vadinasi, *Ma* 1-4 ir 7-10 tekstai rašyti ant 1832 m. gaminto Gagarino popieriaus (Kruopas netiksliai įskaitė vandenženklį datą kaip 1836 m.⁹).

⁷ Simonas Daukantas, *Išrašai iš knygų. 39 lapai*, LLTIBR, f. 1 – SD 31 (rankraštis, autografas) (*IK*).

⁸ Giedrius Subačius, *Simono Daukanto Rygos ortografija* [...], p. 44, 355, 416-417.

⁹ Jonas Kruopas, „S. Daukanto leksikografiniai darbai“, p. 311.

1.1. „Vocabularium“ (Ma 1–4) šaltinis

Pirmuose keturiuose *Margumynų* puslapiuose kaip tik ir surašytas rankraštis, Daukanto pavadintas „Vocabularium“. Tai žodžių ir trumpų frazių rinkinys, kuriame senosios graikų kalbos žodžių skambėjimas (užrašytas lotyniškais raidėmis) daugiausia lyginamas su panašiai užrašomais (skambančiais) lietuviškais žodžiais: paprastai iš pradžių rašomas graikiškas žodis, tada jo vertimas į prancūzų kalbą, ir paskiausiai – lietuviškasis.

Daukantas nepasakė, kokių šaltinių rėmėsi rinkdamasis graikiškus ir prancūziškus žodžius. Tačiau dabar pavyko nustatyti, kad tuos žodžius į „Vocabularium“ perėmė iš 1834-ųjų Pierre'o Claude'o Victoire'o Boiste'o prancūzų kalbų žodyno aštuntojo leidimo: *Dictionnaire Universel de la langue Française*¹⁰ (BoDU 1834). Šis leidimas paskelbtas jau gerokai po autoriaus Boiste'o mirties, su daugeliu Charles'io Nodier'io pataisymų ir papildymų („huitième édition, revue, corrigée et considérablement augmentée par Charles Nodier“). Tiesa, stereotipiniai įvairių metų leidimai buvo skelbiami ir Briuselyje, šitas 1834 m. turbūt taip pat, plg. paties Daukanto savo rankraštiniame kataloge įsirašytą: „Boiste C. V. Dictionnaire Universel de la langue Française avec le Latin et les etymologies Bruxelles 1834“ (p. 4)¹¹ (nors pavyko identifikuoti tik 1835 m. belgišką leidimą¹²). Matyt, Daukantas ir pats turėjo tą žodyną, būtent 1834 m. leidimą, nors nežinome, ar jis nurašinėjo iš savojo – gal prieš įsigydamas nurašinėjo nuo kieno nors kito egzemplioriaus? Buvo ir 1835, ir 1836 m. leidimai, tad visiško tikrumo nėra, kurių būtent metų leidimu Daukantas naudojosi, tik aišku, kad ne ankstesniu kaip 1834-ųjų.

¹⁰ Pierre-Claude-Victoire Boiste, *Dictionnaire Universel de la langue Française, avec le Latin et les étymologies, extrait comparatif, concordance, critique et supplément de tous dictionnaires Français* [...], huitième édition, revue, corrigée et considérablement augmentée par Charles Nodier, de l'Académie Française [...], Paris: chez Lecointe et Pougin, Libraires, Quai des Augustins, Nr. 49, 1834 (BoDU 1834).

¹¹ Daukanto knygų katalogas rašytas 1833 m. gamintame Chliustinių šeimos popieriuje (Simonas Daukantas, Knygų katalogas, LLTIBR, f. 1 – SD 33, rankraštis, autografas). Plg. Giedrius Subačius, *Simono Daukanto Rygos ortografija* [...], p. 358.

¹² Pierre-Claude-Victoire Boiste, *Dictionnaire Universel de la langue Française, avec le Latin et les étymologies, extrait comparatif, concordance, critique et supplément de tous dictionnaires Français* [...], nouvelle et seule édition, revue, corrigée et considérablement augmentée par Charles Nodier, de l'Académie Française [...], Bruxelles, J. P. Meline, Libraire-éditeur, 1835.

Plg. 1 lentelę, kurioje pateikiamas *BoDU* 1834 m. atitinkamų šaltinio vietų palyginimas su Daukanto „Vocabularium“ ištraukomis (pradžia).

<i>BoDU</i> p.	<i>BoDU</i> 1834	Voc (Ma) p.	Voc (Ma)
2	ABAPTISTE, s. m. instrument chirurgical <i>dit</i> trépan (que l'on ne peut enfoncer trop). (a priv. baptizô, je plonge. gr.)	1	baptizo gre: je plonge – <u>tinžu</u> <u>tižte</u>
2	ABATON, s. m. temple à Rhodes qui renfermait un trophée d'Artémise, et dont l'entrée était interdite. (a priv. batos, accessible. gr.)	1	batos accessible – – <u>butas</u>
4	ABROTONOÏDE, s. m. corail perforé, mad- répore, grisjaunâtre. Abrotanoïde, (vicieux.) (abrotonon , aurone, <i>eidos</i> , forme. <i>gr.</i>)	1	abrotonon vicieux – <u>nubrûses</u> → [m.] <u>nubroses.</u>
4	ABROTONE mâle, s. m. Aurone. – femelle, s. f. Santoline, petit cyprès. (a, priv. brotos, mortel. gr.)	1	brotos mortel – <u>medis</u> <u>nubrusis</u>
5	ACACIA, s. m.; <i>pl. cias. cia.</i> arbre à fleurs blanches ou roses en grappe, légumineuses [...]; t. d'antiq. petit sac ou rouleau sur des médailles d'empereurs grecs. B. (akè, pointe, gr.)	1	akè – pointe , <u>tinkla</u> <u>akè</u>
6	ACAMPTE, <i>adj. 2 g.</i> (surface, corps–) qui, bien que poli, ne réfléchit pas la lumière. [Leibnitz.] (a priv. kamptos, flexible. gr.)	1	kamptos flexible – <u>kompas. ratù.</u>
6	ACANTHABOLE, s. m. pince de chirurgien pour enlever les esquilles, les échardes. (acantha, épine, ballô, je jette. gr.)	1	akanta epine – <u>kontis</u> ballô je jette – <u>waloiu</u>
6	ACAULE, <i>adj. 2 g. ou</i> Intigé, (plante–) sans tige, à tige courte, à feuilles contre la terre. AL. (a priv. kaulos, tige, gr.)	1	kaulos tige – <u>kaulas</u>
9	ACÉPHALOCYSTE, s. m. ver intestinal. (a priv. képhalê, tête, kustis, vessie. gr.)	1	kustis vessie – <u>kuszys</u>
9	ACÈRE, <i>adj. 2 g.</i> sans cornes, sans antennes. s. m. <i>pl.</i> classe d'insectes sans antennes. (a priv. keras, corne. gr.)	1	keras corn – <u>keras</u>
9	ACERSOCOME, <i>adj. 2 g.</i> qui porte une longue chevelure. (a priv. kéirô, aor. inf. kersai, je tonds, comé, chevelure. gr.)	1	kierô je tons – <u>kerpu.</u>
9	ACESMÉ, e, <i>adj.</i> embelli. (<i>vi.</i>) (akesma, réparation. gr.)	1	akesma reparation – <u>eketie</u>
9	ACHÉRON, s. m. un des fleuves des enfers; l'enfer. (achos, douleur, rhoos, fleuve. gr.)	1	achos douleur – <u>auka</u> –
10	ACHOPPEMENT, s. m. <i>Offendiculum.</i> écueil, obstacle; [...] (koptô, je heurte. gr.)	1	kopto, toucher rencon- trer heurter <u>capt</u> <u>kopt</u>

10	ACLASTE, <i>adj.</i> 2 <i>g.</i> qui laisse passer la lumière, sans réfraction (substance --). (a priv. klaô , je brise . <i>gr.</i>)	1	klaô je brise – <u>klunu</u>
10	ACONIT, <i>s. m.</i> <i>tum.</i> plante vénéneuse, à fleurs en casque; Napel. <i>voy.</i> Anthora. -- tueloup. (akôn , <i>dard. gr.</i>) ACOPIIS, <i>s. m.</i> pierre précieuse, transparente, à taches d'or. (a augment. kôpa , collier . <i>gr.</i>)	1	akôn augment. collier – kôpa
10	ACRASIE, <i>s. f.</i> intempérance dans le boire et le manger; habitude de boir du vin pur, immodérément. (a priv. krasis , mélange . <i>gr.</i>)	1	krasis mélange – <u>krusizine</u>
11	ACROBATIQUE, <i>adj.</i> se dit des machines à monter des fardeaux. (akron , sommet , <i>bainô</i> , je vais. <i>gr.</i>) ACROCÉRAUNIENS, <i>adj. pl.</i> (monts) élevés et sujets à être frappés de la foudre. (akron , sommet , <i>keranos</i> , foudre. <i>gr.</i>)	1	akron sommet – k → [m.] <u>aukuras</u>
11	ACROPOLE, <i>s. f.</i> citadelle qui domine une ville. (--, polis , ville . <i>gr.</i>)	1	polis – ville – <u>pilis</u> .
12	ADÉLIE, <i>s. f. lia.</i> plante de la famille des tithymaloïdes; euphorbe à petites fleurs. (a priv. dêlos , visible . <i>gr.</i>) ADÉLOPODE, <i>adj.</i> 2 <i>g.</i> (animal) dont les pieds ne sont pas apparents. (a priv. dêlos , visible , <i>pous</i> , pied. <i>gr.</i>)	1	dêlos visible – <i>dêlus</i> <i>dêts</i> <u>sunus</u>
12	ADIPSÉE, <i>s. f. ou sie.</i> inappétence des liquides; sie. G. (a priv. dipsos , soif . <i>gr.</i>)	1	dipsos soif – <u>djgstùs</u>
14	AÉROPHOBE, <i>adj. s.</i> 2 <i>g. bus.</i> qui craint l'air [...] (--, phobos , crainte . <i>gr.</i>)	1	phobos , crainte – <u>bubijs</u>
17	AGAME, <i>s. m.</i> lézard d'Amérique à écailles épineuses. ma. C. Agame, privé de sexe; être qui n'offre aucun indice de sexe. (a priv. gamos , noces . <i>gr.</i>) AGAMIE, <i>s. f.</i> Cryptogamie. (a priv. gamos , noces . <i>gr.</i>)	1	gamos nocés – <u>apgama</u>
18	AGNANTE, <i>s. f. Cornutia.</i> plante de la famille des verveines. <i>s. m.</i> B. (a priv. gnamptos , flexible . <i>gr.</i>)	1	gnaptos flexible – <u>giptas</u>
17	AGÉNÉSIE, <i>s. f.</i> impuissance, stérilité; absence de désirs vénériens. (a priv. gennaô , j'engendre . <i>gr.</i>)	1	gennauo engendrer – <u>gimdau</u>
27	AMARANTHACÉES, <i>s. f. pl.</i> famille des amarantes. thôïdes. (a priv. maransis , dépérissement . <i>gr.</i>)	1	maransis deperissement <u>mirusys maray</u>

32	ANADOSE, <i>s. f.</i> distribution des aliments dans tout le corps. (anadidômi, rendre. gr.)	1	anadidômi rendre <u>atidûmi</u>
32	ANAGRAMMATISTE, <i>s. m.</i> qui fait des anagrammes. [...]. (–, en arrière, gramma, lettre. gr.)	1	gramma lettre <u>grometa</u>
33	ANATASE, <i>s. m. sa.</i> Schorl octaèdre, octaédrite, Oisanite, Schorl bleu. (anatsis, extension. gr.)	1	anatsis extention <u>nûtûsis [-nuotąsis?]</u>
33	ANARRHOPIE, <i>s. f.</i> tendance du sang vers la tête. (anarrhopos, qui remonte. gr.)	1	anarrhopos qui remonte <u>ropote</u>
33	ANASPASE, <i>s. m.</i> contraction de l'estomac. (anaspâ, je resserre. gr.)	1	anaspâ – je resserre, <u>onspaudu</u>
33	ANAUDIE, <i>s. f.</i> mutité. (<i>a</i> priv. audê, voix. gr.)	1	audê voix – audoter
33	ANCHILOPS, <i>s. m. voy.</i> Égilops. tumer phlegmoneuse au grand angle de l'œil. (agchi, auprès, ôps, œil. gr.)	1	agchi l'œil. akis
34	ANCONÉ, <i>adj.</i> (muscle) du coude. R. AL. Winslow. nés, quatre muscles attachés à l'olécrane. (agkôn, le coude. gr.)	1	agkôn coude <u>alkune</u>
34	ANDROGÉNÉSIE, <i>s. f.</i> succession de mâle en mâle. (–, génésis, génération. gr.)	1	gemesys → [m.] genessis – gemesys, generation
34	ANDROSACE, <i>s. m. ou</i> Androselle, <i>s. f.</i> genre de liseron (–, sakos, bouclier. gr.)	1	sakos būklis → [m.] būklis, saktis
34	ANECDOTE, <i>s. f. ta.</i> particularité historique, non publiée (– piquante, secrète, scandaleuse; conter des –s). <i>adj.</i> (histoire, fait –). (<i>a</i> priv. ekdotos, mis au jour. gr.)	1	ektotos, mis au jours <u>iszdotas</u>
35	ANÉVRISME, <i>s. m.</i> tumeur sanguine contre nature, causée pa la dilation ou la rupture d'une artère. Anev. V. Aneur. R. (aneurunô, je relâche. gr.)	1	aneurunô je relache <u>isznira → [m.] isznirinu</u>

1 lentelė. *BoDU* 1834 ir *Daukanto Voc* pradžios atitinkamos vietos; **pusjuodžiu** šriftu pažymėti mažiaug sutampantys abiejų tekstų graikiški ir prancūziški pavyzdžiai; **pabraukti** *Daukanto* lietuviški žodžiai; [m.] = momentinis taisymas

Kad šaltinis tikrai Boiste'o žodyno leidimas, visų pirma patvirtina graikiški pavyzdžiai, rašyti ne graikiška, o lotyniška abėcėle. Taip pat visai sutampantys prancūziški tų graikiškų žodžių atitikmenys. Prancūziškame žodyne graikiški pavyzdžiai pateikti tik kai kurių žodžių etimologijai paaiškinti. Į tuos nedažnus graikiškus žodžius *Daukantas* ir atkreipė dėmesį.

Kad nurašinėtas būtent 1834–1836 m., o ne ankstesnis Boiste'o žodyno leidimas, rodo kai kurie pavyzdžiai, jau buvę šiame, bet dar ne ankstesniame septintajame 1829 m. leidime. Pavyzdžiui, viename *BoDU* 1834 prancūziškame straipsnyje yra nuoroda, kad tai *vicieux* 'blogas, piktas' apie akytą pilkai gelsvą koralą 'madrépore' – „ABROTONOÏDE, s. m. corail perforé, madrépore, grisjaunâtre. Abrotanoïde, (*vicieux*.) (*abrotonon*, aurone, *eidos*, forme. *gr.*)“ (*BoDU* 1834 4); iš čia Daukantas perėmė kvalifikatorių *vicieux*, ankstesniame *BoDU* 1829 leidime jo nebuvo – „ABROTONOÏDE, s. m. corail perforé, grisjaunâtre. *Abrotanoïde. (*Abrotonon*, aurone, *eidos*, forme. *gr.*)“ *BoDU* 1829 4. Taip pat iš aštuntojo leidimo straipsnio „ANTHIASISTES, s. m. *pl.* sectaires qui condamnaient le travail. (*anti*, contre, *hiasis*, réparation. *gr.*)“ *BoDU* 1834 38 Daukantas perėmė „*hiasis* reparation“ (*Voc* 1), nors ankstesniame 1829 m. leidime ši graikiška etimologija dar buvo neaiškinta, plg. „ANTHIASISTES, s. m. *pl.* sectaires qui condamnaient le travail“ *BoDU* 1829 36.

Vadinasi, „Vocabularium“ šaltinis Boiste'o *Dictionnaire Universeil* 1834–1836 rodo, kad Daukantas *Voc* rašė ne anksčiau kaip 1834 m., nors ir ant 1832 m. gaminto popieriaus.

Daukantui *Voc* rūpėjo žymėti tam tikrą išorinį lietuvių kalbos žodžių panašumą į graikų, lyginti tas kalbas, mąstyti apie lyginamąją kalbotyrą. Tačiau tai nebuvo koks specialus kalbų tyrimas, greičiau formų *asociacijų* fiksavimas. *Voc* negalima vadinti žodynėliu, lietuviški žodžiai paprastai nepaaiškina graikiškų ar prancūziškų žodžių. Pavyzdžiui (reikšmės įrašytos mano – G. S.):

blax gr. 'lėtas, vangus'; *mol* pr. 'blankus, silpnas, minkštas; *blakis* liet. 'karšis [?]; ardas [?]' *Voc* 1;

doulos gr. 'vergas, tarnas'; *serviteur* pr. 'tarnas'; *dulis* liet. 'dulas gyvulys [?]' *Voc* 2;

hus gr. 'kiaulė'; *porc* pr. 'kiaulė'; *ūs* liet. 'ukš, jukš' *Voc* 3;

lukos gr. 'vilkas'; *loup* pr. 'vilkas'; *lūkis* liet. 'lokys [?]' *Voc* 3;

tapeinoô gr. 'sumažinu, pažeminu'; *je diminue* 'sumažinu, pažeminu'; *tupiete* liet. 'tupėti' *Voc* 4.

Kaip matyti, lietuviškas žodis dažniausiai nėra graikiško žodžio vertimas – Daukantui rūpėjo parinkti panašius į graikiškus žodžius pagal formą, o reikšmės panašumas, jei ir esamas, tai nelengvai įžvelgiamas.

Voc sąrašas nesudarinetas atidžiai. Pavyzdžiui, iš dviejuose gretimuose žodyno straipsniuose esančių pavyzdžių „(akôn, dard. gr.)“ ir „(a augment. kôpa, collier. gr.)“ Daukantas padarė vieną – išsirašė „akôn augment. collier – kôpa“. Pirma, graikų *akôn* prancūziškai verstas ‘dard’, t. y. ‘geluonis’, o Daukantas surašė tokia tvarka, tarsi *akôn* reikštų ‘collier’, t. y. ‘apykaklė, antkaklis’. Antra, Daukantas pabaigoje eilutės įrašė *kôpa* – tai galėtų būti tiek lietuviškas žodis, nes įrašyta lietuviško žodžio vietoje, tiek graikiškas, nes prancūzišku ‘collier’ ir verstas būtent graikiškas *kôpa*. Vis dėlto Daukantas tuo metu nebūtų žymėjęs diakritiko <ó> lietuviškame pavyzdyje, tad greičiausiai jo *kôpa* laikytina graikišku žodžiu, tik ne vietoje įrašytu ir paliktu be lietuviško atitikmens.

Kitas atvejis – „(agchi, auprès, ôps, œil. gr.)“ *BoDU* 1834 33; Daukantas etimologiją nurašė praleisdamas du vidurinius žodžius „auprès, ôps“ ir prirašė lietuvišką *akis* – „agchi l’œil. akis“. Graikiškas *agchi* reiškia pranc. ‘auprès’, tad ‘prie’, o Daukantas surašė taip, tarsi reikštų pranc. ‘l’œil’ – ‘akis’. Netikslus Daukanto surašymas netikėtai ima sugesti juoti, kad *agchi* ir *akis* yra ne tik panašios formos, bet ir reikšmės, nors reikšmė visai kita.

Kartais galima įžvelgti Daukanto lietuviško žodžio formos modifikavimą, pritempimą dėl noro rasti tvirtesnę ryšį su graikišku. Pavyzdžiui, iš „(akè, pointe, gr.)“ *BoDU* 1834 5 Daukantas perrašė „aké – pointe, tinkla aké“. Pranc. *pointe* reiškia ‘taškas, smaigalys, viršūnė’, o Daukantas prirašė *tinklo aké*: viena, tinklas čia niekuo dėtas, antra, formos *aké* nepateikia nei *LKŽe*, nei Vanagienės žodynas. Greičiausiai Daukantas, ieškodamas kuo didesnio panašumo su graikišku žodžiu, pamodifikavo, pakeitė žodžio *akis* galūnę *is* į *é*, tad pritempė formą dėl asociacijos ryškumo. Geriau suprasti savo pritemptam *aké* pridėjo *tinkla*, antraip galėjo likti neaišku, ar *aké* tiesiog nėra antrą kartą parašytas tas pats graikiškas žodis.

Kitu Daukanto lietuviško žodžio darybos pritempimu galėtume laikyti „genesis – gemesys, generation“, perimtą iš Boiste’o žodyno „(–, génésis, génération. gr.)“ *BoDU* 1834 34. Žodžio *gemesys* *LKŽe* nefiksuoja, tad tai galėtų būti Daukanto naujadaras, bet darytas taip, kad kuo labiau panėšėtų į graikišką *génésis* – *gemesys*. Tam reikėjo imti esamojo laiko šaknį su [e], ne su [i, ę], t. y. *gema* (ne *gimsta*), ir daryti su neproduktyvia priesaga *esys*; kaip matyti iš vėliau Daukanto rašyto *Didžiojo lenkų–lietuvių kalbų žodyno*, su priesaga *esys* jis naujų vedinių nesidarė, nors tame žodyne kitokių įvairių

naujadarų priskaičiuota apie 3800¹³. Vadinasi, *gemesys* – graikiško žodžio *génésis* inspiruotas, paveiktas, perdėtas neologizavimas.

Kartais ir visai nenusėjamas Daukanto lietuviško žodžio parinkimas, plg. „(a priv. *gnamptos*, flexible. gr.)“ *BoDU* 1834 18, kur graikiškasis *gnamptos* išverstas prancūzišku *flexible* ‘lankstus, paslankus’. Daukanto parinktas žodis *giptas*, kurio nefiksuoja *LKŽe*; nebent Daukantas buvo sumanęs čia taip pažymėti būtojo laiko dalyvį *gybtas* (iš *gybti* ‘liesti’¹⁴).

Ir pagaliau esama netikslių Daukanto nurašymų: *kéirô* jis nurašė *kierô*; *je tons* – *je tons*; *gennaô* – *gennaou*; *bouclier* – *bûclier*; *ekdotos* – *ektotos*. Net lietuvišką žodį (irgi turbūt savo naujadarą) *audoti* ‘dainuoti’ (*LKŽe* fiksuotas tik iš Daukanto) parašė su prancūziška galūne *audoter*.

1.2. „Vocabularium“ (*Ma* 1–4) rašyba

1.2.1. <-te> inf., <ù> [ø], <on> [øn], <û> [øu], <-ay> [ai]

Voc esama ryškių Rygos ortografinių ypatybių, vartotų ir Sankt Peterburgo laikotarpio pradžioje, rankraščiuose *Historija Justino (HJ)*¹⁵, *Istorija Justinaus (JJ)*¹⁶, *Pasakos Pedraus (PaP)*¹⁷. Plg. tik kai kuriuos atvejus iš Voc:

<-te> inf.: *tižte* 1; *taisite* 1; *onturiete* 1; *pinpteriete* 1; *steniete* 1; *dikte* 2; *melžte* 3; *tilete* 3; *purtinte* 3; *aptraukinte* 3; *krutinte* 3; *teletute* 3; *płoksztinte* 4;

<ù> [ø], ypač galūnėse: *ratù* 1; *djgstùs* 1; *pleikù* 3; *ùs* 3;

<on> (<om, um>) [øn, øm]: *kompas* 1; *kontis* 1; *onspaudu* 1; *onturiete* 1; *pomteriete* 2; *greizszte dontis* 3; *romtis* 4;

¹³ Giedrius Subačius, „S. Daukanto didžiojo lenkų–lietuvių kalbų žodyno naujadarai: individuali žodžių daryba“, in: *Lietuvių Atgimimo istorijos studijos 4: Liaudis virsta tauta*, Vilnius: Baltoji varnelė, 1993, p. 135–216.

¹⁴ Plg. Birutė Vanagienė, *Šiaurės vakarų žemaičių žodynas. Ylakių, Lenkimų, Mosėdžio, Skuodo, Šačių apylinkių šnektos*, Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 2014, t. 1, p. 183, s. v. *gybti*.

¹⁵ Simonas Daukantas, *Historya Justina*, LLTIBR, f. 1 – SD 10 (rankraštis, autografas) (*HJ*).

¹⁶ Simonas Daukantas, *Jstoriję Justinaus pargulde Jsx Łotinù kalbôs i Zámaitiù K. Daugkientys metusí 1798*, LNMMB RS, f. 110 – 34 (rankraštis, autografas, parašymo metai nurodyti netikslūs) (*JJ*).

¹⁷ Simonas Daukantas, *Pasakas Pádraus Pagal iszdawimo K. Kan: Czerskí, isz Łotinù kalbôs pargulde Zámaitiszky M. Zëymys metusí 1824*, VUB RS, f. 1 – E (rankraštis, autografas, parašymo metai nurodyti netikslūs) (*PaP*).

<û> [ou]: *akûts* 1; *ûstitie* 1; *kûdelys* 2; *undû* 2; *klumpûs* 2; *kukûte* 2; *kûsnis* 2; *stûmû* 3; *pleikûts* 3; *wepsoûtûs* 3; *lûszus* 3; *dûsiu* 3; *ûdû* 3; *tekiûte* 3;
 <-ay> [ai]: *maray* 1; *zámay* 2; *peperay* 3; *puray* 3.

Daukantas savo pirmojoje spausdintoje knygoje *Prasma lotynų kalbos (Pras)*, išleistoje 1837 m., cenzūros aprobuotoje balandžio 6 d.¹⁸, jau griežtai atsisakys dviejų iš čia parodytų ypatybių: 1) *Pras* neliks polifoninio rašmens <û> (Daukantas sugrįš prie <ou> [ar <uo> žodžio *buo* ~ buvo atveju]) ir 2) iš galūnių digrafų <-ay> *Pras* išmes raidę <y> (ims rašyti tik <-ai> su <i> [arba monoftongizuos]). Taip pat *Pras* atsiras pabandyamas <on> keisti į <a>, nors <a> [on, an] *Voc* dar nerašyta. *Pras* Daukantas turės imti rašyti kažkiek prieš oficialią nurodytą cenzūros datą (1837 m. balandžio 6 d.) – gal 1836 m. antroje pusėje (pabaigoje). Minėtos ankstesnės už *Pras* ypatybės rodytų, kad *Voc* turėjo būti rašytas prieš tą 1836 m. pabaigą.

1.2.2. <î> [ę]

Taip pat *Voc* esama <î> [ę] raidės su stogelio formos cirkumfleksu, kurią Daukantas vadino skliautuota. Šią skliautuotą <î> buvo įsivedęs *HJ* rankraštyje, ne iš karto, ne nuo pačios jo pradžios¹⁹. Raidė <î> 3× pasirodė *Voc* žodžių šaknyse: *pîlis* 1; *dîrtas* 2; *mîltas* 3 (nors dar dažniau [ę] šaknyje reikštas neskliantuota <î>, plg.: *tižte* 1; *mirusys* 1; *tolimas* 2; *isztiko* 3; *kiłoiu* 3; *spîrgau* 3; *kritîs* 3; *szulinė* 4; net *kamėnas* 2 su <ę>). Šaknyse rašyti <î> Daukantas buvo labiau linkęs vėlesniuose *JJ* ir *PaP*, mažiau – ankstesniajame *HJ*.

Daukanto šnektoje *i* kamieno daiktavardžių nom. sg. galūnė tariama [ęs]. *Voc* ši galūnė (2×) parašyta su diakritiku <-îs>: *kontîs* ‘briauna; iškilimas, rumbas’ nom. sg. f. 1; *ugnîs* nom. sg. f. 2 (nors dar dažniau analogiška galūnė žymėta be diakritiko, plg.: *akis* 1; *saktis* 1; *ausis* 1; *raksztis* 3; *awis* 3). Taip pat dalyvio galūnė (1×) *kritîs* ‘kritęs’ part. praet. act. nom. sg. m. 3. Diakritinės raidės <î> uždaroje galūnėje <-îs> Daukantas nebuvo ženklinęs nei *HJ*, nei *JJ*, nei *PaP*, tad ji greičiausiai buvo *Voc* naujovė (*Pras* <-îs> žymėjimas diakritiku jau bus gana įprastas). Toks <-îs> atsiradimas rodo *Voc* tikriausiai buvus chronologiškai vėlesnį už *HJ*, *JJ* ir *PaP*.

¹⁸ Simonas Daukantas, *Prasmą Lotinų kalbos*, Petrapilie: Ispaušta pas K. Hintze, 1837.

¹⁹ Giedrius Subačius, „Raidės <î> [ę] atsiradimas Simono Daukanto tekstuose“, in: *Archivum Lithuanicum*, 2018, t. 20, p. 181, 1 diagrama.

1.2.3. <-is, -ijs, -ys>

Ir kito – *iĭ*o kamieno – vardininko vienaskaitos (vyriškosios giminės) galūnė Daukanto *Voc* dažnai rašyta <-is>: *medis* 1; *alkis* 1; *blakis* [?] 1; *kūsnis* 2; *dulis* 2; *kuilis* 3; *bubis* 3; *dusulis* 3; *kelis* ‘kelis’ 3; *lobis* 3; *tūkis* 3; *kelis* ‘kelis’ 3; *karis* 3; *romtis* 4. Tačiau greta pasitaikė ir kitokios raiškos – <-ijs> bei <-ys>: *kuszijis* 1; *bubijis* 1 bei *mirusys* ‘miręs’ 1; *kūdelys* 2; *klucys* 2. Kaip matyti, žodis *bubis* ‘baubas’ parašytas dvejopai – *bubijis* ir *bubis*. Iš kitų linksnių plg. pasitaikiusį *greizszte dontis* acc. pl. 3.

Krinta į akis variantas su <-ijs>, nors parašytas tik 2x. Jis kaip retas (nyks-tantis) variantas dar buvo pasitaikęs *HJ*, kaip dar retesnis – *PaP*, ir jau visai nevertotas *Pras*. Vadinas, <-ijs> sieja *Voc* su *HJ* ir *PaP*, bet ne su *Pras*. *Voc* <-ijs> (dar pasitaikiusi *HJ*, *PaP*) ir <-îs> (pasirodžiusi *Pras*) sugestijuoja, kad *Voc* buvo surašytas kažkada tarp *HJ*, *PaP* ir *Pras*.

1.2.4. <j> [i·]

Kaip *HJ*, *JJ* ir *PaP*, taip ir *Voc* pavartota <j> raidė ilgajam garsui žymėti – *djgstùs* *Voc* 1 (plg. *dikstant* → [m.] *djkstant* *HJ* 16). Kadangi raidės <j> ilgajam [i·] žymėti Daukantas plačiau nebuvo pritaikęs, tai toks retas analogiškas ženklas gali liudyti tų rankraščių artumą laike.

2. MARGUMYNAI, P. 7–10. ŠALTINIS

Voc (*Ma* 1–4) datavimui svarbus ir tekstas, rašytas ant *Voc* lapų likusių pusių (*Ma* 7–10). Daukantas to teksto niekaip nepavadino, bet tiriant paaiškėjo, kad tai išrašai iš prancūziškos Paryžiuje 1835 m. leistos Jeano Henrio Schnitzlerio knygos *La Russie Pologne et La Finlande*²⁰. Iš keleto pirmųjų jos puslapių (iš p. 3, 2, 3, 4, 5, 8, 10) Daukantas nusirašė minčių apie slavų kilmę.

Tarp prancūziškų Schnitzlerio citatų pasitaikė ir lietuviškų įrašų. Štai Schnitzlerio „Tiverstes“ (p. 8) Daukantas išetimologizavo lietuviškai kaip „Tiverstes, (Tirû wersmes)“ (*Ma* 10). Taip pat labai apytiksliai išvertė vieną Schnitzlerio sakinį (žr. 2 lentelę).

²⁰ Jean Henri Schnitzler, *La Russie Pologne et La Finlande. Tableau statistique, géographique et historique. De toutes les Parties de la Monarchie Russe prises isolément*, a Paris: chez Jules Renouard, Libraire, 1835.

Schnitzler 1835, 10	Ma 10
l'esprit belliqueux avait abandonné les Vénèdes; et même les anciens Roxolans, s'ils étaient Slaves, se faisaient plutôt remarquer par leur amour du butin que par leur acharnement au combat	(Roxollanes Rusalei) tolimesnije Venete bū spakaini, bet Roxolanai jū artesni su wairiomis giminiemis turieje muszteis su kitas pijtusi

2 lentelė. Daukanto *Ma 10* išversta Schnitzlerio (1835, 10) frazė

Schnitzleris ne tik *venetus*, bet ir *roksolanus* vadino nepiktais, neįnirštančiais, o Daukantas vien *venetus* laikė *spakainiais* – *roksolanai* (*Rusalei*) Daukantui buvo tie, kurie turėjo *muštis su įvairiomis giminėmis pietuose*; pats Schnitzleris *apie pietus* nieko nesakė.

Daukantas pavartojo rašmenį <û> (*bû; jû*) (jis žymėtas ir *Voc*), bet diftongai su <i> – <-ai, -ei> nom. pl. m. (*Rusalei, Roxolanai*) labiau primena *Pras* rašybą. Polifoninės <û> bendrumas su *HJ, JJ* ir *PaP* bei <-ai, -ei> derėjimas su *Pras* vėlgi leidžia manyti *Voc* rašytą laiku tarp *HJ, JJ, PaP* bei *Pras*. O Schnitzlerio knygos išrašai būtent ant nepanaudotų *Voc* lapų leidžia ir *Voc* datuoti ne anksčiau kaip 1835 m.

Todėl preliminariai galima sakyti, kad *Voc* Daukantas rašė apie 1835–1836 m. vidurį, po (gal iš dalies ir tuo pačiu metu) *HJ, JJ, PaP* ir prieš *Pras*.

3. MARGUMYNAI, P. 11–66. POPIERIUS

Didelė *Margumynų* p. 11–66 atkarpa yra pluoštas vienodo popieriaus (kitokio nei *Ma 1–4* ir 7–10): jame irgi matyti vandenženkliai „Φ K H Γ“, tik gamybos metai jau „1834“ (nebe „1832“) ir nėra ovalaus įspaudo. Už *Ma 1–4* ir 7–10 popierių šis atrodo beveik centimetru aukštesnis (35,1×22 cm), šiek tiek tamsesnis, gal net ne toks lygus. Svarbu, kad visas šitas pluoštas rašytas *maždaug iš eilės*, maždaug nuosekliai, nors, tikėtina, su nevienodo ilgio pertraukėlėmis. Jame yra įvairių tekstų, ir kai kurie iš jų, aktualesni šiam tyrimui, čia paminimi.

3.1. *Margumynai*, p. 11

Ma 11 pradėtas pavadinimu „Prosodia“, ir pabandyta užrašyti kelis lietuviškus gramatikos terminus: „syllaba, sonkibes → sonkibe“, „Kekbalsie“, „saubalses

su“, „weines vocales jungenes“. Atrodo, kad tai Daukanto bandymas kurtis lietuviškų terminų. Tačiau truputį vėliau, *Prasmoje* tų terminų jis jau neberašė, susigalvojo kitus. Digrafas <on> (*sonkibe*) nerodo *Pras* iš dalies atsiradusio <a> [ɔn, an] žymėjimo.

3.2. *Margumynai*, p. 11–14

Tame pat *Ma* 11 puslapyje užmetęs lietuviškus gramatikos terminus Daukantas toliau ėmė išrašinėti istorinius tekstus iš, kaip pavyko nustatyti, 1832 m. paskelbto Pierro Maleszewskio prancūziško veikalų *Essai historique et politique sur la Pologne*²¹ (*Ma* 11–14). Pavyzdžiui, Maleszewskio p. 37, 25 nurašinėti *Ma* 11; p. 26 – *Ma* 12; p. 27 – *Ma* 13, 14. Daukantas rašė tik kairėje puslapio pusėje, dešinę palikdamas tuščią pastaboms. Pastabų lauke *Ma* 14 pasitaikė ir du lietuviški žodžiai: *iskibay ukosie*; *paskibay ukosie*, su galūnėmis <-ay>. Toks ženklėjimas labiau derėjo su ankstesne *HJ*, *PaP* ir *Voc* nei su vėlesne *Pras* rašyba.

3.3. *Margumynai*, p. 21–34

Daug puslapių rusiškai išsirašyta *Ma* 21–34 iš, Daukanto žodžiais, „О Гробницѣ одного Скиѣскаго царя вскрытой въ Керчи въ 1830 году. Стемпковскимъ и Дюбрю“ (*Ma* 21). Pabaigoje Daukantas informaciją papildė: „Г. Рауль-Рашеть напечаталъ въ journal des Savans 1832 года. w Parizie trzeba czytać ten journal“ (*Ma* 34). Tačiau Daukantas nesinaudojo tuo 1832 m. prancūzišku leidimu²². Jis nusirašė iš vėlesnio 1835 m. rusiško vertimo, kaip pats nurodė *Ma* 34 parašėte: „Библиотека для чтенія Сентябрь 1835 годъ“. Tai iš tiesų 1835 m. leidinys „Библиотека для чтенія, т. 12 (изданіе книгопродавца Александра Смирдина, Санктпетербургъ)“²³. Nors Daukantas paminėjo rugsėjį, bet mėnuo leidinyje iš tiesų nenurodytas; datą Daukantas tikriausiai pats performulavo iš cenzūros įrašo: „Санктпетербургъ, 1835 года августа 31 дня“.

²¹ Pierre Maleszewski, *Essai historique et politique sur la Pologne, depuis son origine jusq'en 1788*, Paris: chez Fournier, 1832.

²² Désiré RaoulRochette, „NOTICE sur quelques objets en or trouvés dans un tombeau de Kertsch en Crimée“, in: *Journal des Savans*, Paris: de l'Imprimerie Royale, 1832, p. 45–54.

²³ Александръ Смирдинъ, ред., *Библиотека для чтенія, журналъ словесности, наукъ, художествъ, промышленности, новостей и модъ, изданіе книгопродавца*, Санктпетербургъ: въ типографіи вдовы Плюшаръ съ сыномъ, 1835, т. 12.

Knyga turi ne vieną paginaciją, Daukanto nurašinėtas tekstas iš skyrelio „Сравнительная наука древностей“ (vienos iš paginacijų p. 33–68), tačiau Daukantas nurašinėjo tik p. 51–62, kur pateiktas tas verstinis tekstas.

Svarbu, kad šitas tekstas įrašytas ne anksčiau kaip 1835 m. rugsėjį.

3.4. *Margumynai*, p. 35–38

Čia esama vokiškų išrašų, pavadintų „Ape Kapus“ – Daukanto nurodyta, kad iš 1836 m. sausio mėnesio vokiško laikraščio: „Staats und Gelehrte Zeitung des Hamburgischen unpartheiischen Correspondenten. 1836. JanuaR, N 1“ (*Ma 38*). Tai buvęs Hamburgo dienraštis *Staats und Gelehrte Zeitung des Hamburgifchen unpartheiifchen Correspondenten*, leistas kasdien, išskyrus sekmadienius. Tad cituojamas pirmasis numeris turėjo būti spausdintas 1836 m. sausio 1 d.

3.5. *Margumynai*, p. 51–54

Tekstas pavadintas „Kamienie u dawnych Litwinow“. Tai išrašai iš Liudviko Adomo Jucevičiaus lenkiško straipsnio „Kamienie Litewskich Bogiń“ (*Tygodnik Petersburski*, 1836 m. kovo 3 d., p. 105–106²⁴). Jucevičius tekstą parašė Vilniuje tų 1836 m. vasario 26 d.; cenzūra aprobavo kovo 2 d.). Daukantas nusirašė kai kuriuos Jucevičiaus lietuviškus žodžius (vardus), net gale p. 106 (*Ma 54*) pridėtą lietuvišką ketureilį (žr. 3 lentelę).

Jucevičius	<i>Ma 54</i>
Oj dejwuty, dejwuźialy!	Oj dejwuty, Dejwuty!
Yszkałbk mana amźutialy!	Yszkałbk muna amźutialy
Kad skajstus ejty galecziau,	Kad skajstus ejty galeczian
Nuogas danguj, nestowieczian. i t. d.	Nuogas dangūie nestowieczian etc etc

3 lentelė. Pusjuodžiu šriftu pažymėtos besiskiriančios vietos

Daukantas stengėsi iš esmės nekeisti Jucevičiaus ortografijos, todėl nurašyta ortografija nėra daukantiška. Vis dėlto yra ir paties Daukanto prirašytas

²⁴ Ludwik Adam Jucewicz, „Kamienie Litewskich Bogiń“, in: *Tygodnik Petersburski*, 1836, 3 Marca, p. 105–106.

žodis – *aukapirmasys* (*Ma* 54), pasižymėtas šalia dievybės vardo *Okopirmose* (Jucevičiaus *Okopirnosa* 106). Aišku, kad jis sulipdytas iš Daukanto ne taip seniai pasidaryto naujažodžio *auka* ir skaitvardžio *pirmas*. Galūnė <-ys> tada rašyta tiek *HJ*, *PaP*, tiek *Voc*, tiek pagaliau *Pras*.

Vis dėlto benurašydamas Daukantas pavartojo originale nebuvusią raidę <û> (*danguj* → *dangûie*), kuri pradings iš vėlesnės *Pras*.

3.6. *Margumynai*, p. 57–66

Šiuose puslapiuose įrašinėti vokiški tekstai, Daukanto pavadinti „Raumer’s“. Daukantas išrašinėjo iš knygos Friedrich von Raumer, *Polens Untergang*, 1832²⁵, maždaug ištisai perėmė šio veikalą p. 9–20²⁶.

3.7. Datavimas

Apskritai kalbamojo *Ma* 11–66 pluošto popieriaus tekstai rašyti maždaug nuosekliai, juose iš eilės minimos datos: 1) 1835 m. rugsėjis, 2) 1836 m. sausio 1 d., 3) 1836 m. kovo 3 d. Čia Daukanto lietuviškai nedaug teįrašyta, bet, atrodo, dar prieš *Prasmą* (prieš 1836 m. pabaigą): *iskibay*; *paskibay*; *dangûie* (tam neprieštarauja ir *sonkibe*, nors <on> digrafas dar ir *Pras* gausiai žymėtas).

Tikėtina, kad tos trys datos *Ma* 11–66 pluošte Daukanto įrašytos naujai, leidinius gavus netrukus po jų išleidimo, naudojus einamuosius laikraščių numerius: Sankt Peterburge, kur ir gyveno Daukantas, leistų leidinių datos yra 1835 m. rugsėjis (knyga) ir 1836 m. kovo 3 d. (laikraštis), taip pat Hamburge išleistas 1836 m. sausio 1 d. laikraštis. Datos eina iš eilės – greičiausiai leidinių pasirodymo tvarka Daukantas juos ir gavo. Visa tai dera su mintimi, kad *Ma* 11–66 pluoštas taip ir rašytas iš eilės, kaip kad įdėtas į *Margumynų* rankraštį – iš karto po *Ma* 1–4 (*Voc*), 7–10. Tokiu atveju atrodytų, kad *Voc* datavimą galima būtų siaurinti – tikėtina, kad *Voc* rašytas prieš tas tris minimas datas, tad dar 1835 metais.

²⁵ Friedrich Von Raumer, *Polens Untergang*, Leipzig: F. U. Brockhaus, 1832.

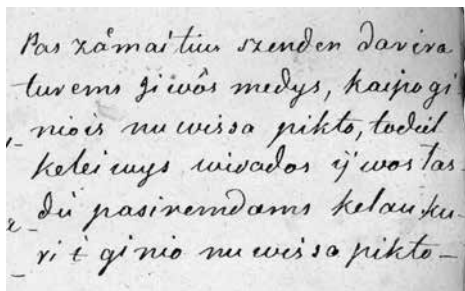
²⁶ Raumerio veikalą bibliografiją Daukantas išsirašė ir maždaug paraleliai savo *IK* 52 (žr. toliau).

4. MARGUMYNAI, P. 69–92. POPIERIUS

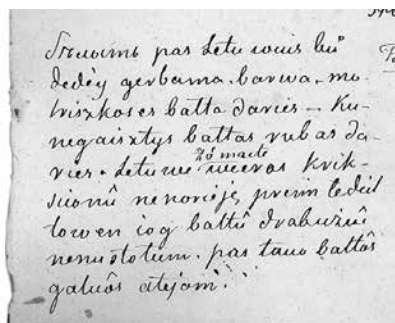
Ma 69–92 yra jau vėl kitokio vienodo popieriaus pluoštas, su vandenženkliais „ФКНГ“ ir metais „1832“ (pvz., Ma 79–80 ir ypač Ma 89–90). Popieriuje taip pat išpaustas iškilus ovalus išpaudas su įrašu „ЯРОСЛАВСКОЙ ФАБРИКИ КНЯЗЯ ГАГАРИНА“, išpaudo viduryje dvigalvio erelio atvaizdas; formatas 35,4×22,5 cm. Popierius panašus į Ma 1–4, 7–10 (Voc ir kt.): ir 1832 m., ir su ovaliu antspaudu, tik ten formatas kiek mažesnis, 34×21,7 cm, bet gal tai tik skirtingo apipjovimo reikalas? Šių Ma 69–92 puslapių turinys taip pat nevienodas.

4.1. Margumynai, p. 69–77

Daug vietos užima rusiški išrašai iš Michailo Popovo 1772 m. leidinio, Daukanto žodžiais: „Досуги или собрание сочинений и переводовъ Михаила Попова часть первая 1772 г. СПетербургъ“²⁷. Iš pradžių Daukantas užsirašė „Mithologia Slavorum sub nomine Russorum“, o paskui jau išsirašinėjo rusišką Popovo tekstą. Po pusę puslapio palikta tuščios vietos saviems komentarams, dviejose vietose Daukantas prirašė pastraipėles ilgio komentarus, prasidedančius „Pas Zământius“ ir „бѣлость пас Letuwius“ (žr. 2–3 pav.).

2 pav. Ma 69: „Pas Zământius szenden dar ira turems žiwôs medys, kaipo giniois nu wissa pikto, todieil kelei wys wisados ijwos tasdū pasirem dams kelau, kuri i ginio nu wissa pikto –“

3 pav. Ma 70: „бѣлость пас Letuwius bū dedey gerbama barwa – motriszkosės bałta daries – Kunegaisztyz bałtas rubas daries. Letuwe Zământie wieras krikcionū nenoriejē priimte diel to wen iog bałtū drabužiū nenustotum. pas tauo bałtôs galuôs atejom.“

²⁷ Михаилъ Ивановичъ Поповъ, *Досуги, или Собрание сочинений и переводовъ*, Санктпетербургъ: Академія наукъ, 1772, т. 1.

Iš rašto dukto, rašalo spalvos galima spręsti, kad lietuviškus prierašus Daukantas įrašė iš karto. Taip pat sinchroniškai prirašė ir daugiau atskirų lietuviškų frazių, žodžių, pavyzdžiui, *didys Lado* 71; *dainie, iog wissi liges* → [m.] *ligeis ira* 71; *Zaltey, penieję pijnù ir kiauszes* 72 ir dar vieną kitą.

Kaip ir tikėtina tuo metu, nom. sg. *i* kamieno galūnėje rašyta <-ys>: *medys; keleiwy; Kunegaisztys; didys* (jos esama tiek ankstesniuose *HJ, JJ, PaP* rankraščiuose, tiek ankstesniuose *Ma* puslapiuose, tiek vėlesnėje *Pras*). Aki vaizdu, kad p. 69–77 teberašytos ypatybės, pradingiančios iš *Pras*: *dedèy; Zaltey* (nors paraleliai rašytos ir monoftonginės formos *balta* adv., *Letuwe Zàmaite* nom. pl. m.; bet *Pras* ir monoftonginės bus dažnai rašomos kitaip – dvigubinant raides – <aa, ee>); *ira* ‘yra’ 2× (*Pras* jau nuosekliai pakeista į *yra*); *bù* ‘buvo’. Vadinasi, šitie *Ma* 69–77 tekstai kol kas preliminariai gali būti datuojami po 1836 m. kovo 3 d., kada paskelbtas Jucevičiaus tekstas, bet prieš 1836 m. pabaigą, kada, tikėtina, rašyta *Pras*.

4.2. *Margumynai*, p. 77–79. „Mythologie universelle“

Pats Daukantas tik pažymėjo, kad išsirašinėjo iš kažkokio leidinio „Mythologie universelle“. Dabar pavyko nustatyti, kad tai išrašai ne iš atskiro leidinio, o iš tų 1834 ar vėlesnių metų Boiste'o *Dictionnaire Universeil*, tik ne iš pagrindinio žodyno teksto, o iš atskirai paginuoto jo priedo: „Complément du Dictionnaire Universel, Manuel Encyclopédique“. Šio priedo p. 114–126 kaip tik ir sudaro „Vocabulaire de Mythologie Universelle, Ancienne et Moderne de tous les Peuples, Avec les Étymologies Grecque, Latine, etc.“²⁸ – tai ir buvo Daukanto išrašų šaltinis.

Iš pradžių Daukantas tarsi ėmė išrašinėti <A> raide prasidedančius įvairius mitologinius vardus, tačiau po truputį jo interesas tiems vardams blėso, ir vis labiau kryo į bendrinius graikiškus žodžius su prancūziškais vertimais, greta kurių pats prirašinėjo lietuviškų žodžių – asociacijų graikiškiems. Kitaip sakant, pramaišiu su mitologiniais vardais ėmė rašyti kaip ir kokį „Vocabularium“ tęsinį (net ir prancūziško šaltinio pavadinimo pradžia „Vocabulaire“ siejasi su Daukanto *Ma* 1–4 lotyniškai pavadintu „Vocabularium“). Asocijuoti

²⁸ Pierre-Claude-Victoire Boiste, „Vocabulaire de Mythologie Universelle, Ancienne et Moderne de tous les Peuples, avec les Étymologies Grecque, Latine, etc.“, in: *Dictionnaire Universeil de la langue Française*, 1834, p. 114–126.

abrellenus surn. de Jupiter	
abrochaites surn. d'apollon	Acrophaler habit. des pays hy- perboreens -
Acacsius surn. de Mercur	
Acaxus surn. de Mercur	Kakas -
Kakas mubant.	akus douleur
Aerse comes surn. d'Apollon	ahas gemissement gre.
keircin tondre koma chevelure	aukas
Aerius, Alexiaus 2 surn. d'Apol- lon.	Akhys
Aerius surn. de Jupiter	Achlys dieu de Tenebres.
akra - sommet gre.	aktus -
akr-avitas surnom d'apollon	akedia abatement de cour
aktion cheval de 10 leit.	venus kiedale.
Alicaus surn. d'apollon	akôn javelot
Adepbagus surn. d'Herul-	protou boisson gre.
Ades Haides surnom de Pluton.	memnemai je mesurais
adoneus surnom de Jupiter de Ba- chus, de Pluton.	menemay
Aegnetes surnom d'apollon	adô podabaisis, audôte, uisrijs
agelos surnom de Jupiter agô conduire	marki gr. murte -
Agoreus surnom de Jupiter et mercur.	al'ektor, eog gaidys taktas
Akator surnom de Jupiter.	anôs homme gr. anite.
antihemi gr j'oppose a atritempte	r'hoë, ruisseau. grawe.
aidê chant. dainie, aidote.	gemmao gr. je produis gemmas
Apator surnom de la nature	alopex gr. Tape
aphêtos gr. apêstas abandoné	amaru diivo mito -
Apomyus surnom de Jupiter	amphi grec. ape -
Caucou, oiseau. de Jupiter.	muia gr. musie
Kranian tête krame.	arsên mâle esrieti
Kruo. Kruoô je frappe.	arsente
Karaviu.	Kab (mid) tems kalidas.
gêorgos laboureur. gorus.	kluo, gr. klaurite.
kouros, jeune girus. staly	Kobaleja, gr. Kabale, kabêlote
Drumas forêt de chêne krumas.	Kokuô, gr. plumeur koki te
échetle, chorue skite.	genêsis gr. generation gemosys.
ehi nos herison eskhetys.	keras, corne.
	krjemu j'entre en fonction
	em melia, gr. danse ^{grace} meloweta.
	emiô je tue manau. ^{sukle.}
	skene gr tante skime.

graiškiškus žodžius su lietuviškais jam turėjo būti įdomiau negu tęsti pradėtus registruoti Apolono, Jupiterio, Saturno, Merkurijaus epitetus.

„Vocabulaire de Mythologie Universelle“ straipsniai ir pagal juos Daukanto formuotas *MU* sąrašas pateikiamas 4 lentelėje.

„Vocabulaire de Mythologie Universelle“ 1834	<i>MU (Ma)</i> kairė lapo pusė	<i>MU (Ma)</i> dešinė lapo pusė
Abadir, dieux carthagin.; Apollon. (<i>ab addir</i> , père magnifique. phénicien. 114	Abadir, dieux carthagin: Apollon od abaddir, père magnifique phénicien 77	<u>Akatirum akatirum</u> <u>ibrusd Kumas par tilteli.</u> piesn 77
Abaeus, surn. d'Apollon. 114	Abaeus surn: d'Apollon. 77	
Abaris, prêtre d'Apollon. (a <i>privat.</i> , baros, pesant. <i>gr.</i> 114		Baros pesant grek. – bariote 77
Abéona et Adéona, divinités des voyageurs 114	Abeona boginia podruzuiących. 77	
Abéridès, Saturne? 114	Aberides, Saturn. 77	
Abrellénus, surnom de Jupiter 114	Abrellenus surn. de Jupiter 78	
Abrochaitès, surn. d'Apoll. 114	Abrochaites surn: d'Apollon 78	
Acacésius, surnom de Mercure 114	Acacesius surn: de Mercure 78	
Acéphales, habit. des pays hyperboréens. 114		Acephales habit. des pays hyperboreens – 78
Acacaus, Mercure. (n'est qu'un surnom.) (<i>a priv.</i> , <i>kakos</i> , méchant. <i>gr.</i>	Acacus surn. de Mercure 78	<u>kakas</u> 78
Achæa, surnom de Pallas et de Cérés. (<i>achos</i> , gémissent. <i>gr.</i> 114		achas gemissement gre. <u>aukas</u> 78
Achéron, fleuve des enfers. (<i>achos</i> douleur, roos, fleuve. <i>gr.</i> 114		achos douleur 78
Acersecomes, surnom d'Apollon. (a <i>priv.</i> , <i>kéiréin</i> , tondre, <i>koma</i> , chevelure. <i>gr.</i> 114	Acersecomes surn: d'Apollon keiren tondre koma chevelure 78	
Acésius et Alexicacus, Apollon 114	Acesius, Alexicacus d surn. d'Apollon. 78	
Achlys, div. des Ténèbres. 114		<u>aktys</u> Achlys div. de Tenebres. <u>aktus.</u> – 78
Acraeus, surnom de Jupiter à Symrne. (<i>akra</i> , sommet. <i>gr.</i> 114	Acraeus surn. de Jupiter acra – sommet grec: 78	

Acritas, surnom d'Apollon. 114	Acritas surnom d'Apollon 78	
Acidalie, Vénus. (<i>akédia</i> , abattement de cœur. <i>gr.</i> 114		akédia abattement du coeur venus <i>kiedale.</i> 78
Actéon, cheval du Soleil 114	actéon cheval du Soleil. 78	
Aconte, fils de Lycaon. (<i>akòn</i> , javelot. <i>gr.</i> 114		akòn javelot 78
Acratopote, surnom de Bacchus. --, héros grec. (--, poton, boisson. <i>gr.</i> 114		poton boisson Grec: 78
Actiacus, surnom d'Apollon. 114	Actiacus surn: d'Apollon 78	
Adéphagus, surnom d'Hercule. 114	Adephagus surn. d Hercul- 78	
Agamemnon, roi d'Argos (<i>agan</i> trèsfort, <i>memnémai</i> , je me souviens. <i>gr.</i> 114		Memnemai je me souviens <i>ménemay</i> 78
Adès, ou Haidès, surnom de Pluton. 114	Ades haides surnom de Pluton. 78	
Adonée, ou Adonéus, surnom de Jupiter, de Bacchus, de Pluton. 114	Adoneus surnom de Jupiter de Bachus, de Pluton. 78	
Adonis, fils de Myrrha. (<i>adò</i> , je plais. <i>gr.</i> 114		adò podobać się <i>audòte</i> , cieszyć się 78
Andromaque, femme d'Hector. (<i>andros</i> , d'homme, <i>maché</i> , combat, <i>gr.</i> 115		maché <i>gr.</i> <i>muszte-</i> 78
Ægenetès, ou Aeigenetès, surnom d'Apollon. 114	Aegentes surnom d'Apollon 78	
Agétor, surnom de Jupiter. (<i>agò</i> , je conduis. <i>gr.</i> 114	agetor surnom de Jupiter agò conduire 78	
Alectoriens, jeux à Athènes, à Pergame. (<i>alectôr</i> , coq. <i>gr.</i> 115		alector <i>gr.</i> <i>coq gaidys</i> <i>laktas</i> 78
Agoræus, Jupiter et Mercure. 115	Agoerus surnom de Jupiter et Mercur. 78	
Alexandre, fils de Priam. (<i>alexò</i> , je secours, anér, homme. <i>gr.</i> 115		anér homme <i>gr.</i> <i>anite.</i> 78
Alexirrhoé, femme de Pan. (<i>alexó</i> , je secours, rhoé, ruisseau. <i>gr.</i> 115		rhoé <i>gr.</i> <i>ruisseau.</i> <i>growe.</i> 78
Aligènes, surnom de Vénus. (<i>als</i> , sel, gennaô, je produis. <i>gr.</i> 115		gennaô <i>gr.</i> je produis <i>gemmau</i> 78
Alastor, cheval de Pluton. --, surnom de Jupiter 115	Alastor surnom de Jupiter. 78	
Alope, harpie. (<i>alopêx</i> , renard. <i>g.</i> 115		alopêx <i>gr.</i> <i>lape</i> 78

Antithées, génies malfaisants. (antithémi , j'oppose à. <i>gr.</i> 115	antithémi gr j'oppose a atsitempte 78	
Ambrosie, hyade; fête de Bacchus; nourriture des dieux. (<i>ambrosios</i> , immortel. <i>gr.</i> 115		<u>amaru deiwa mito</u> – 78 'amaru dievai mito'
Amphiarus ou Amphiaras, fameux devin. (amphi , près, Arés, Mars. <i>gr.</i> 115		amphi près , āpe – 78
Aœdé, muse. (aoidé , chant. <i>gr.</i> 115	aoidé chant – <u>dainie. aidote.</u> 78	
Apomyius, surnom de Jupiter. (<i>apo</i> , loin de, muia , mouche. <i>g.</i> 115		muia gr music 78
Apator, surnom de la Nature. (sans père.) 115	Apator surnom de la nature 78	
Arsenothélées, dieux qui avaient les deux sexes. (arsên , mâle, <i>thélus</i> , femelle. <i>gr.</i> 115		arsên mâle <u>erzels</u> <u>ársinte</u> 78
Aphéton, Apollon. (aphétos , abandonné. <i>gr.</i> 115	aphétos gr <u>apleistas</u> abandonné 78	
Apomyius, surnom de Jupiter. (<i>apo</i> , loin de, muia , mouche. <i>g.</i> 115	Apomyius surnom de Jupiter. 78	
Coucou, oiseau de Jupiter. 117	Coucou, oiseau, de Jupiter. 78	
Cali (Ind.), le Temps. 116		Kali (ind) tems <u>kalidas.</u> 78
Cluacine, Vénus. (kluô , j'écoute. <i>gr.</i> 117		kluô, gr. <u>klausite.</u> 78
Cranéa, Minerve. (kranion , tête. <i>gr.</i> 117	kranion gr. tete <u>krame,</u> 78	
Cobales, génies malins de la suite de Bacchus. (kobaléia , tour de malice. <i>gr.</i> 117		kobaleja, gr <u>kabalote,</u> <u>kābālote</u> 78
Cocyste, fleuve de l'enfer; disciple de Chiron. (kokuô , je pleure. <i>gr.</i> 117		kokuô gr pleurer <u>kokūte</u> 78
Curètes, prêtres sous les Titans. (krouó , je frappe. <i>gr.</i> 117	Krouô je frappe. <u>karaiiu.</u> 78	
Coryphagène, Minerve. (<i>koruphé</i> , sommet, génésis , génération. <i>gr.</i> 117		génésis gr. genera-tion <u>gemesys.</u> 78
Démogorgon, génie de la Terre. (<i>daimón</i> , génie, géôrgos , laboureur. <i>gr.</i> 117	géôrgos gr. laboureur. <u>Jorus</u> 78	

Egocéros, Pan. (<i>aigos</i> , de chèvre, kéras, corne. gr. 118)		keras gr. corne 78
Dioscuries, fêtes des Dioscures. (<i>dios</i> , dieu, kouros, jeune homme. gr. 117)	kouros g geune gùrus. slaby 78	
Eisitéries, fêtes à Athènes. (<i>eiseimi</i> , j'entre en fonctions. gr. 118)		isijemu j entre en fonctio 78
Emmélie, danse grecque. (emmélia, danse grave. gr. 118)		emmelia, gr danse grave meleweta. sukte. 78
Drymo, nymphe. (drumos, forêt de chênes. gr. 118)	drumos foret de chêne krumas 78	
Enyo, gorgone; fille de Mars, Bellone. (énuó, je tue. gr. 118)		enuô je tue nuanauo. 78
Echetlée, héros athénien. (échetlé, charrue. gr. 118)	échetlé g charue akieta. 78	
Episcénies, fêtes des tentes. (–, skéné, tente. gr. 118)		skene gr tente skiune. 78
Echinades ou Eschinades, nymphes. (échinós, hérisson. gr. 118)	echinos herisson erzketys. 78	
Eubolie, déesse du bon conseil. (euboulia, prudence. gr. 118)	euboulia prudence, buklibe. 79	
Narcée, fils de Bacchus. (narké, assoupissement. gr. 122)		nareké assupissem. 79
Géranice, montagne près de Mégare. (géranos, grue. gr. 119)	géranôs gr. grue. 79	
Parilies, fêtes des femmes enceintes. (pario, je mets au monde. lat. 123)		pario je met au monde rodzę. 79
Isménien, Apollon. (isménios, qui sait tout. gr. 120)	ismênios, qui sait tout iszmanùs. 79	
Jedud ou Jedod, divinité des Germains. 120	Jedud au Jedod divinités des germains. 79	
KiakKiak, divinité du Pégu. 120	kiknote, kikiki tep iùkteis kwaknote silniey. 79	
Proarosies, sacrifices à Cérès. (<i>pro</i> , avant, <i>aoréin</i> , labourer. gr. 124)		proarosies sacrifices des ceres proaras. – – – początki – 79
Taurophage, Bacchus. (–, phagó, je mange. gr. 125)		pagô je mange pago, pirago 79
Lamies, spectres à visages de femme. (laimos, gosier. gr. 120)	laimos spectres à visages de femme gosier gre: laume laima– – 79	
Laphystiennes, bacchantes. (laphussein, fuir précipitamment. gr. 121)	lapussein. fuir rapidement gr. lapsiete. 79	

Lycées, fêtes d'Apollon. (lukos , loup . gr. 121	lukos loup <u>laukys</u> . 79	
Magnès, jeune homme changé par Médée [...]. (magnés , aimant . g. 121	magnes aimant <u>megte</u> . 79	
Mallophore, Cérés. (mallos , toison, <i>phoros</i> , porteur. gr. 121	mallos <u>meelas</u> . 79	
Manto, prophétesse, fille de Tirésias. (mantis , devin . gr. 121	mantis devin , manik . 79	

4 lentelė. „Vocabulaire de Mythologie Universelle“ (1834) ir Daukanto *MU* (*Ma* 77–79) atitinkamos vietos; **pusjuodžiu** šriftu pažymėti maždaug sutampantys abiejų tekstų graikiški ir prancūziški pavyzdžiai; **pabraukti** lietuviški Daukanto žodžiai

Kaip ir *Voc*, čia Daukantas težymėjo lietuviškų žodžių asociacijas su graikiškais žodžiais, tad jų reikšmės jungties ieškoti nereikėtų. Kartais net nelengva suprasti lietuviško žodžio reikšmę. Pvz., gr. *proarosies* ‘Ceros deivės aukos’ Daukantas lygina su *proaras* [*praaras*?] ‘kas praarta?’ – tokio žodžio nei *LKŽe*, nei Vanagienės žodynas nefiksuoja. Arba Daukanto „pagô je mange pago, pirago“ – gr. *pagô* ‘aš valgau’ Daukantas lygina su *pago* – ar tai koks lietuviškas žodis, ar tai tik netyčinis graikiškojo pakartojimas (*pagô* asociacija su liet. *pirago* aiškesnė)? Arba šį kartą ne graikiškas, bet indiškas žodis *Cali* ‘laikas’ Daukanto asocijuotas su *kalidas*. Ar *kalidas* čia reiškė ‘Kalėdas’? Jei taip, tai čia Daukantas bus *pritempęs* lietuviško žodžio formą prie indiško. *Pritempimas* taip pat turbūt matyti ir Daukanto įrašė „kokuô gr pleurer kokûte“ – žodžio *kokûte* ‘kukuoti’ grafika turbūt *pritempta* prie gr. žodžio *kokuô* ‘verkiu’ grafikos.

Kai kurie *MU* žodžiai (bent iš dalies) pasikartojo iš *Voc*. Pvz., ten rašė *achos* – *auka* *Voc* 1, o čia – *achas* – *aukas* *MU* 78. Daukantas neseniai dar tebuvo pasidaręs naujadarą *auka* ir gal *aukas* (mot. ir vyr. giminės). Kaip nustatė Kabašinskaitė, „baigdamas [*Istorijos žemaitiškos*] veikalą Daukantas, matyt, jau buvo plačiau mąstęs dėl *aukauti* vartojimo, greta abstrakto *aukavimas* papildomai sudarė naujadarą *auka*“²⁹. Iš Kabašinskaitės citatų matyti, kad tik paskutinėje *Istorijos žemaitiškos*³⁰ atkarpoje Daukantas vartojo *auką* (nors

²⁹ Birutė Kabašinskaitė, *op. cit.*, p. 71.

³⁰ Simonas Daukantas, *ISTORIJE ZEMAYTYSZKA*, LLTIBR, f. 1 – SD 2 (1831–1834, rankraštis, autografas) (*IZ*).

Kabašinskaitė manė, kad abu ten pavartoti atvejai yra moteriškosios giminės, tačiau antrąjį galima interpretuoti ir kaip vyriškosios – gal net tikėtiniau, kad vyriškosios: „Paskū walgę messą aukautuiū giwolū, nu kuriū lig nepradieusis walgite po szmoteli nupiowę ir i wissus numū || kompus mieczioię sakidamis ‘Sze tau Zāminiki musa aukas, imk ir walgik sau besweks’“ (IZ 548r–548v). Daukantas dar galėjo būti neapsisprendęs, ar jo naujažodžiui geriau tiktų moteriškoji, ar vyriškoji giminė. Galbūt dar ir *auka* (Voc 1) bei *aukas* (MU 78) galūnės skirtumas tai atsispindi. Nors Voc 1 ir MU 78 Daukantas du kartus buvo nurašęs gr. *achos* su <-os> (*achos douleur*), čia, regis, netiksliai parašė gr. *achas* su <-as>, ir taip lietuviška <-as> galūnė ėmė dar geriau derėti prie graikiškosios.

Pasikartojo ir Daukanto naujadaras *gemesys* (Voc 1 ir MU 78). Iš dalies kartojoji ir naujadaras *audôte* ‘dainuoti’ MU 78, tik Voc buvo parašytas su prancūziška galūne *audoter* Ma 1. Turbūt negalima laikyti pasikartojimu Daukanto variantų *tūkis* Voc 3 ir *laukys* MU 79, nors jų graikiška ir prancūziška asociacija ta pati – *lukos loup* ‘vilkas’. Negalime būti tikri ir dėl reikšmių: *luokis* (*tūkis*) tarsi artimas ‘lokiui’, tačiau šaknies fonetika tada būtų netikslī, Daukanto pritempta (LKŽe nefiksuoja žodžio **luokis*). O *laukis* / *laukys* (*laukys*) – LKŽe fiksuotas tik kaip tam tikras vandeninių vištų šeimos paukštis; su trumpąja <i> galūnėje *laukis* LKŽe pateiktas ‘laukinio’ ir ‘gyvulio su balta dėme kaktoje’ reikšme. (Galima atsiminti, kad savo vėlesnį 1845 m. *Būdą*³¹ Daukantas pasirašė slapyvardžiu *Laukys* – kažin, kaip įsivaizdavo tokios pavardės reikšmė? Pavardė žinota Daukanto gimtosiose vietose, jos kilmė siejama su *laūkis* „plikis; gyvulys su balta dėme kaktoje.“)³²

4.3. „Mythologie universelle“ rašyba

Kaip ir Voc, MU išrašuose yra HJ, JJ, PaP būdingų, bet Pras dar nesamų rašybos ypatybių – <ū>: *kokūte* Ma 78; *jūkteis* 79; <-ay, -ey>: *ménemay* 78; *silniey* 79. Rašybos poslinkis (jei tai tikrai poslinkis) po Voc galbūt matyti tik *įđ* kamieno vardininko vienaskaitos raiškoje <-ys>: *aklys* 78; *gaidys* 78; *gemesys* 78; *erzketys* 78. Voc dar dominavo variantas su <-is> ir pasitaikė tik vienas kitas variantas su <-ijs> ar <-ys>. O čia MU visi keturi atvejai rašyti <-ys>, lyg ir

³¹ Simonas Daukantas, *BUDA Senowęs–Lėtuwiū Kalnienū ir Zámajtiū*, Petropilie: Spaudinie pas C. Hintze, 1845.

³² Žr. LPŽ, t. 2, p. 32.

išaugęs <-ys> raiškos poreikis. Be to, galbūt galima manyti Daukantą *MU* pirmą kartą pabandžius dvigubinti ilguosius balsius žodyje *meetas* 79; panašus balsinių raidžių <aa, ee> dvigubinimas *Pras* jam taps įprastesnis.

Vadinasi, Daukanto *MU* išrašus, kaip ir *Ma* 69–77, kol kas preliminariai galima datuoti po 1836 m. kovo 3 d., bet prieš tų metų pabaigą.

4.4. Išrašai iš knygų (*IK*) ir datavimas

Dar tiksliau datuoti gali padėti Daukanto rankraštis *Išrašai iš knygų (IK)*³³. Jis pradėtas Rygoje ir tęstas Sankt Peterburge, būtent čia į jį ypač daug prirašyta. Jau žinoma, kad maždaug nuo p. 27 *IK* įrašus reikia laikyti darytais Sankt Peterburge: p. 27 (1834–1835); p. 28–71 (1836); p. 71–73 (1837)³⁴. Matyti, kad didžiuma rankraščio, iš viso apie 44 puslapius, greičiausiai surašyta apie 1836 m.

IK rankraštyje daug knygų, laikraščių, įvairių kitokių leidinių *pavadinimų*. Tuo *IK* labiau skiriasi nuo *Ma* rankraščio – pastarajame Daukantas konspektavo, išsirašinėjo jam į akis kritusias mintis, o *IK* daugiausia žymėjosi pačius pavadinimus, tarsi rikiavo bibliografinius sąrašus leidinių, kurie jam galėtų būti svarbūs.

Iki *IK* p. 26 pabaigos Rygoje Daukantas išrašinėjo laisviau, netaupė popieriaus, palikdavo dideles paraštes papildymams, bibliografinius leidinių duomenis nurašydavo išsiplėsdamas, originalo antraštinio puslapio eilučių išsidėstymą maždaug išlaikydamas (todėl *IK* 25 tesutilpo 3 bibliografiniai aprašai, o *IK* 26 – tik 2).

Tačiau nuo *IK* 27, dirbant Sankt Peterburge, vaizdas labai pasikeitė. Daukantas ėmė rašyti labai glaustai, tarsi taupydamas popierių, ir išrašų atsirado labai daug. Susidaro įspūdis, kad arba Daukantas sėdėjo kokioje bibliotekoje ir išsirašinėjo naujausius leidinius, arba gal kai kuriuos iš jų skolindavosi.

Pasikartojančio šaltinio *Ma* ir *IK* pavyzdžiu gali būti vokiškas dienraštis *Staats und Gelehrte Zeitung des Hamburgischen unpartheiischen Correspondenten*, kuris buvo minėtas ir poroje *Margumynų* vietų: *Ma* 38 (1836 m. sausio mėn., nr. 1) bei *Ma* 97 (1836 m. rugpjūčio mėn., nr. 197). *IK* pasižymėjimų iš to laikraščio esama daug daugiau (plg. 5 lentelę).

³³ Giedrius Subačius, *Simono Daukanto Rygos ortografija* [...], p. 41–44.

³⁴ *Ibid.*, p. 42.

<i>Staats und Gelehrte Zeitung: numeris</i>	<i>Staats und Gelehrte Zeitung: data</i>	<i>IK p.</i>	<i>IK Daukanto pasižymėjimas</i>
39	1836 m. vasario 17 d.	29	Hambur Correspon.: No 39. 1836 roku
62	1836 m. kovo 15 d.	33	N 62 r. 1836 [...] in Harburg 1836
75	1836 m. kovo 30 d.	34	Hambur: – Zeitung Korrespondenten N 75
86	1836 m. balandžio 12 d.	35	Hamburg Zeitung. N 86. 1836 12 April.
89	1836 m. balandžio 15 d.	36	Harburg Zeitung 1836. N. 89.
76	1836 m. kovo 31 d.	36	in N. 76. Hamburg Zeitung n 76
98	1836 m. balandžio 26 d.	37	1836. N. 98. Harbur Zeitung
101	1836 m. balandžio 29 d.	38	1836 Harburg Zeitung N. 101.
131	1836 m. birželio 4 d.	43	1836 roku w Gazecie Hamburskiej. Staats und Gelehrte Zeitung N 131. Junij 4.
145	1836 m. birželio 21 d.	47	1836 Hamburger Korepond N 145.
151	1836 m. birželio 28 d.	47	Hamburger Korespondenten N. 151. 1836 Junij 28. n.
155	1836 m. liepos 2 d.	48	Hamb. Kores 1836. N. 155 – 2 Julij
159	1836 m. liepos 7 d.	50	Hamburger Koresp. 1836. N 159.
161	1836 m. liepos 9 d.	50	No 161. Hamburg. Kores. unter vermisch. Nachrichten.
191	1836 m. rugpjūčio 13 d.	54	N. 191. Cor. Ham 1836.–
187	1836 m. rugpjūčio 9 d.	55	O Sanchuniathonie. N. 187. Koresponden: Hambursk. 1836 r.
187	1836 m. rugpjūčio 9 d.	55	M. T. Ciceronis Epistola [...] bardzo zachwalone. N. 187. Kores Hamburskieg 1836.
208	1836 m. rugsėjo 2 d.	57	Hamburger Correspondenten 1836. N. 208. 2 Septem
217	1836 m. rugsėjo 13 d.	59	Seit zwei Jahren zu Agram in kroatischer Sprache erscheint Zeitung, jetz in illyrischer: – N. 217. Hambur: Kores. 1836.
239	1836 m. spalio 8 d.	61	N 239. Staats und Gelehrte Zeitung des Hamburgisch. Unpart. Correspondenten 1836. r.
239	1836 m. spalio 8 d.	62	Hamburskiew gazecie 239 N. 1836 r.
268	1836 m. lapkričio 11 d.	66	N. 268 Hamber: Gaz: 1836
274	1836 m. lapkričio 18 d.	67	Hamburg Corres: N 274 1836. 18 November
289	1836 m. gruodžio 6 d.	69	Hamburg. Correspondenten 1836. 6 December N. 289
146	1837 m. birželio 20 d.	72	Hamburski Korrespondent. 1837. N. 146.

5 lentelė. *IK 29–59: Daukanto IK pasižymėjimai iš 1836–1837 m. laikraščio Staats und Gelehrte Zeitung des Hamburgischen unpartheiischen Correspondenten*

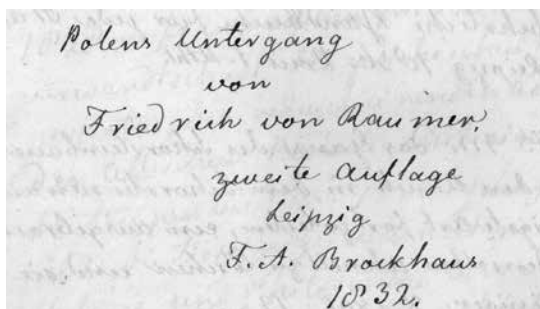
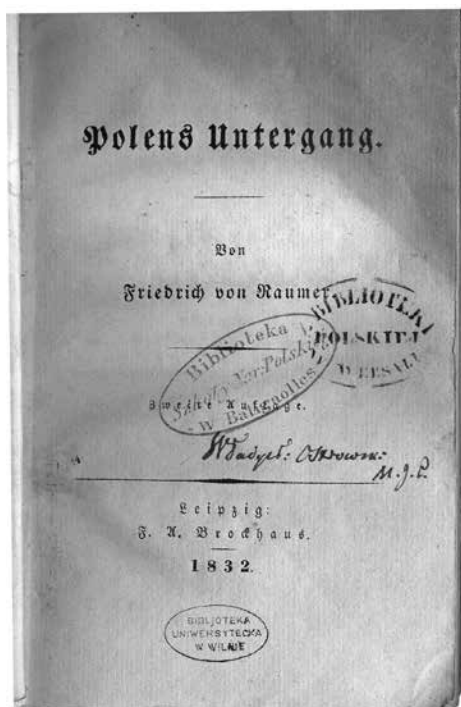
Susidaro įspūdis, kad Daukantas priėjo prie naujausių to *Staats und Gelehrte Zeitung* laikraščio numerių, vartė juos ir stengėsi žymėti bibliografinę informaciją. Į *Ma* daugiausia kopijavo tekstų atkarpas, o į *IK* rinko bibliografiją. *Ma* visų pirma išrašinėjo iš leidinių, kuriuos pats matė, o *IK* – žymėjosi knygas, kurias norėjo pamatyti. Prie *IK* bibliografinių pasižymėjimų Daukantas neretai pridurdavo savo komentarą apie knygos įdomumą, reikalingumą, naudingumą, būtinumą nusipirkti (Daukanto komentarai paryškinti pusjuodžiu šriftu ir išversti tarp laužtinių skliaustų – G. S.):

- IK* 33: „Aristotelis Politicorum libri acto. Adolphus Sthrius. V. 1 Fasc: 1. 1. Rh: Leipzig. Lipsiæ. 1836. – **trzeba koniecznie kupić**. – “ [‘būtinai reikia pirkti’];
- IK* 39: „Lenormand’s gründliche anweisung zur Wachlichtefabrication nach den neuesten Verbesserungen. Aus dem Französischen überzeßt [...] **bardzo ciekawa i pożyteczna**. – “ [‘labai įdomi ir naudinga’];
- IK* 41: „Die Drehkunst in ihrem ganzen Umfange, zuerst nach dem Französ. [...] zweite verbesserte und vermehrte Auflage v. Dr. Chr. H. Schmidt. mit 225 abbild. Weimar. Voigt 1836. 8 1½ Rthlr. – **koniecznie potrzebna**. – “ [‘būtinai reikalinga’];
- IK* 41: „Untersuchung über theoretische Geologie von H. T. De la Beche. Aus dem E[n]glischen von Karl Hartmann verlag von: Gottfr. Basse 1836. **bardzo potrzebne dzieło**. – “ [‘labai reikalingas veikalas’];
- IK* 42: „Ueber den Ursprung der Theüdisken von. Dr. Bohn Clement. Altona bei Karl. Aue. 1836. 4 Bogen in 8. **koniecznie dosta[ть]**. – [‘būtinai gauti’]
- IK* 43: „Die Handelschule – Real Encyklopedie der Handels wissenschaften [...] Leipzig bey Basse. 1836. **bardzo potrzebna książka**“ [‘labai reikalinga knygelė’];
- IK* 46: „Sickel Dr. G. A. T. Director der höhern Töchterschule – Erziehungslehre für gebildete christliche Mütter. **bardzo zachwalona książka** – in Madeburg.“ [‘labai išgirta knyga’];
- IK* 51: „UniversalLeksikon der Handels–Wissenschaften. **zapytac się o tym ważnem dziele**“ [‘teirautis apie šį svarbų veikalą’];
- IK* 52: „Dr. Lorinder’s Beschuldigung der Szulen zur Steuer der Wahrheit und zur Beruhigung besorgter eltern wiederlegt. von. D. T. A. Gotthold. **pożyteczna dla rodziców względem wychowania**.“ [‘naudinga tėvams auklėjimo požiūriu’];

IK 53: „Bastenaire – Daudenart, die Kunst ordinare Töpferwaare. Ofentafeln, feines und ordinäres Steinzeug mit den antsprechenden Glasuren anzufertigen [...] von Dr. Ch. H. Schmidt. 1½ Thlr. **bardzo pozyteczna ksiązka** – in Hamburg. 1836.“ [‘labai naudinga knygelė’].

Tų knygų Daukantas dar greičiausiai nebuvo matęs, bet jos jam jau buvo parūpusios. Tačiau IK 52 Daukantas nusirašė minėtosios Raumerio knygos pavadinimą taip, kad atrodo, jog matė ir pačią knygą, nes netaupydamas vietos antraštės eilutes nurašė taip, kaip jos sulaužytos spaudinyje (žr. ir 5 pav.):

„Polens Untergang
von
Friedrich von Raumer.
Zweite Auflage
Leipzig
F. A. Brockhaus
1832.“

5 pav. Antraštinis 1832 m. Raumerio veikalo puslapis ir Daukanto IK 52 nurašytas jo variantas sutampančiomis eilutėmis – Daukantas turėjo turėti prieš akis originalą

Tai toji pati Friedricho Raumerio knyga, kurios ištraukų išsirašyta *Ma* 57–66. *IK* 52 išsirašė jos bibliografinę informaciją, o *Ma* 57–66 – mintis. Galima manyti, kad Raumerio knygos bibliografinis įrašas *IK* 52 ir *Ma* 57–66 yra maždaug sinchroniški. Kadangi *IK* rankraštyje prieš ir po tos *IK* 52 vietos cituojami 1836 m. liepos 9 d ir rugpjūčio 13 d. *Staats und Gelehrte Zeitung* laikraščio numeriai, tai ir šie Raumerio išrašai *Ma* 57–66 greičiausiai datuoti apie tą intervalą. Remiantis tokiu Raumerio išrašų datavimu *Ma*, taip pat minėtu *Ma* 97 cituotu *Staats und Gelehrte Zeitung* nr. 197, galima patikslinti ir *Ma* 69–77 bei *Ma* 77–79 (*MU*) tekstų atsiradimą (susiaurinti tikėtiną rašymo laiką): po 1836 m. liepos 9 d., bet prieš rugpjūčio 20 d. (1836 07 09–1836 08 20).

5. IŠVADOS

1. „Vocabularium“ (*Voc*) buvo laisvų lietuviškų žodžių asociacijų su graikiškais (išverstais į prancūzų kalbą) sąrašas.

2. „Vocabularium“ (*Voc*) Daukantas išsirašė graikiškus žodžius su prancūziškais vertimais iš ne ankstesnio kaip 1834 m. Pierre'o Claude'o Victoire'o Boiste'o prancūzų kalbų žodyno aštuntojo leidimo: *Dictionnaire Universel de la langue Française*.

3. „Vocabularium“ (*Voc*) Daukanto surašytas apie 1835 m.

4. „Mythologie universelle“ (*MU*) irgi yra panašus į *Voc* laisvų lietuviškų žodžių asociacijų su graikiškais sąrašas.

5. „Mythologie universelle“ (*MU*) graikiškus ir prancūziškus žodžius Daukantas taip pat nurašė iš ne ankstesnio kaip 1834 m. to paties Boiste'o žodyno priedo „Vocabulaire de Mythologie Universelle, Ancienne et Moderne de tous les Peuples, Avec les Étymologies Grecque, Latine, etc“.

6. „Mythologie universelle“ (*MU*) Daukanto surašytas apie 1836 m. liepos 9 d. – rugpjūčio 20 d.

7. Kai kurios „Vocabularium“ (*Voc*), „Mythologie universelle“ (*MU*) bei tarp jų įsiterpusių lietuviškų tekstelių ar įrašų Daukanto rašybos ypatybės yra artimesnės ankstesniems *HJ*, *JJ*, *PaP* rankraščiams (<-ay, -ey>, <û>, <on>), o kai kurios – vėlesniam *Pras* spaudiniui (<-îs>; stabilus <-ys> žymėjimas; net vienintelis <ee>). Tai patvirtina, kad *Voc* ir *MU* chronologiškai įterptini tarp *HJ*, *JJ*, *PaP* (1834–1835) bei *Pras* (1836 m. pabaiga – 1837 m. balandžio 6 d.).

8. Daukantas *Voc ir MU* rašė tada, kai dirbo Sankt Peterburge Senato Pirmojo departamento kanceliarijoje, kurioje buvo tvarkomi admiraliteto (laivyno) reikalai (kol dar nebuvo perėjęs dirbti į Trečiąjį departamentą prie Lietuvos Metrikos).

ŠALTINIAI IR LITERATŪRA

BoDU 1829 – BOISTE PIERRE-CLAUDE-VICTOIRE, *Dictionnaire Universel de la langue Française, avec le Latin et les étymologies, extrait comparatif, concordance, critique et supplément de tous ses dictionnaires* [...], septième édition, revue, corrigée et augmentée [...], Paris: chez Verdière, Libraire, Quai des Augustins, Nr. 25, 1829.

BoDU 1834 – BOISTE PIERRE-CLAUDE-VICTOIRE, *Dictionnaire Universel de la langue Française, avec le Latin et les étymologies, extrait comparatif, concordance, critique et supplément de tous dictionnaires Français* [...], huitième édition, revue, corrigée et considérablement augmentée par Charles Nodier, de l'Académie Française [...], Paris: chez Lecointe et Pougin, Libraires, Quai des Augustins, Nr. 49, 1834.

BOISTE PIERRE-CLAUDE-VICTOIRE, „Vocabulaire de Mythologie Universelle, Ancienne et Moderne de tous les Peuples, avec les Étymologies Grecque, Latine, etc.“, in: *Dictionnaire Universel de la langue Française*, 1834, 114–126.

BOISTE PIERRE-CLAUDE-VICTOIRE, *Dictionnaire Universel de la langue Française, avec le Latin et les étymologies, extrait comparatif, concordance, critique et supplément de tous dictionnaires Français* [...], nouvelle et seule édition, revue, corrigée et considérablement augmentée par Charles Nodier, de l'Académie Française [...], Bruxelles, J. P. Meline, Libraire-éditeur, 1835.

BOISTE PIERRE-CLAUDE-VICTOIRE, *Dictionnaire Universel de la langue Française, avec le Latin et les étymologies, extrait comparatif, concordance, critique et supplément de tous dictionnaires Français* [...], huitième édition, revue, corrigée et considérablement augmentée par Charles Nodier, de l'Académie Française [...], Paris: Librairie de Firmin Didot Frères et Cie, Rue Jacob, 56; et de Rey et Gravier, Quai des Augustins, Nr. 45, 1836.

DAUKANTAS SIMONAS, *BUDA Senowęs–Lėtuwiū Kalnienū ir Zámajtiū*, Petropilie: Spaudinie pas C. Hintze, 1845.

DAUKANTAS SIMONAS, *Knygų katalogas*, LLTIBR, f. 1 – SD 33 (rankraštis, autografas).

DAVAINIS-SILVESTRAITIS MEČISLOVAS, „Simono Daukanto rankraščių ir medegos katalogas (surašas), su žmonių-dainų priedu, M. Dovoinos-Silvestraičio sustatitas, ant neturtelių naudos, pagal Petropilio Labdaringos Bendrystes nusprendimo“, *Jelgava*, 24 Spalnio 1892 metų, VUB RS, f. 1 – E 68 (rankraštis, autografas).

HJ – DAUKANTAS SIMONAS, *Historija Justina*, LLTIBR, f. 1 – SD 10 (rankraštis, autografas).

IK – DAUKANTAS SIMONAS, *Išrašai iš knygų. 39 lapai*, LLTIBR, f. 1 – SD 31 (rankraštis, autografas).

- IZ – DAUKANTAS SIMONAS, *ISTORYJE ZEMAYTYSZKA*, LLTIBR, f. 1 – SD 2 (1831–1834, rankraštis, autografas).
- JJ – DAUKANTAS SIMONAS, *Jstoriję Justinaus parguldę Jsż Łotinů kãtbôs i Zãmaitiũ K. Daugkientys metusĩ 1798*, LNMMB RS, f. 110 – 34 (rankraštis, autografas, parašymo metai nurodyti netikslūs).
- JUCEWICZ LUDWIK ADAM, „Kamienie Litewskich Bogiń“, in: *Tygodnik Petersburski*, 1836, 3 Marca, p. 105–106.
- KABAŠINSKAITĖ BIRUTĖ, „Dar kartą apie lie. *auka* kilmę“, in: *Baltistica*, 2016, t. 51 (1), p. 61–79.
- KRUOPAS JONAS, „S. Daukanto leksikografiniai darbai“, in: *Lietuvių kalbotyros klausimai*, 1961, t. 4, p. 301–317.
- LKŽe – *Lietuvių kalbos žodynas (1941–2002)*, elektroninis variantas, Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 2013, t. 1–20.
- LPŽ – *Lietuvių pavardžių žodynas*, parengė Aleksandras Vanagas, Vitalija Maciejauskienė, Marytė Razmukaitė, Vilnius: Mokslas, 1985–1989, t. 1–2.
- Ma – DAUKANTAS SIMONAS, *Marguminai* (įvairių išrašų ir pastabų įvairiomis kalbomis rinkinys), LLTIBR, f. 1 – SD 27 (rankraštis, autografas).
- MALESZEWSKI PIERRE, *Essai historique et politique sur la Pologne, depuis son origine jusq'en 1788*, Paris: chez Fournier, 1832.
- MU – DAUKANTAS SIMONAS, „Mythologie universelle“, in: *Ma*, p. 77–79, LLTIBR, f. 1 – SD 27 (rankraštis, autografas).
- PaP – DAUKANTAS SIMONAS, *Pasakas Pádraus Pagal iszdawimo K. Kan: Czerskĩ, isz Łotinů kãtbôs parguldę Zãmaitisz kay M. Zẽymys metusĩ 1824*, VUB RS, f. 1 – E 73 (rankraštis, autografas, parašymo metai nurodyti netikslūs).
- Pras – DAUKANTAS SIMONAS, *Prasmq Łotinů kãtbos*, Petrapilie: Ispausta pas K. Hintze, 1837.
- RAOULROCHETTE DÉSIRÉ, „NOTICE sur quelques objets en or trouvés dans un tombeau de Kertsch en Crimée“, in: *Journal des Savans*, Paris: de l'Imprimerie Royale, 1832, p. 45–54.
- RAUMER FRIEDRICH VON, *Polens Untergang*, Leipzig: F. U. Brockhaus, 1832.
- SCHNITZLER JEAN HENRI, *La Russie Pologne et La Finlande. Tableau statistique, géographique et historique. De toutes les Parties de la Monarchie Russe prises isolément*, a Paris: chez Jules Renouard, Libraire, 1835.
- SUBAČIUS GIEDRIUS, „Raidės <î> [ę] atsiradimas Simono Daukanto tekstuose“, in: *Archivum Lithuanicum*, 2018, t. 20, p. 177–208.
- SUBAČIUS GIEDRIUS, „S. Daukanto didžiojo lenkų–lietuvių kalbų žodyno naujadarai: individuali žodžių daryba“, in: *Lietuvių Atgimimo istorijos studijos 4: Liaudis virsta tauta*, Vilnius: Baltoji varnelė, 1993, p. 135–216.
- SUBAČIUS GIEDRIUS, *Simono Daukanto Rygos ortografija (1827–1834)*, Vilnius: Lietuvos istorijos institutas, 2018.
- VANAGIENĖ BIRUTĖ, *Šiaurės vakarų žemaičių žodynas. Ylakių, Lenkimų, Mosėdžio, Skuodo, Šačių apylinkių šnektos*, Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 2014–2015, t. 1–2.

Voc – DAUKANTAS SIMONAS, „Vocabularium“, in: *Ma*, p. 1–4, LLTIBR, f. 1 – SD 27 (rankraštis, autografas).

ПОПОВЪ МИХАИЛЪ ИВАНОВИЧЪ, *Досуги, или Собрание сочинений и переводовъ*, Санктпетербургъ: Академія наукъ, 1772, т. 1.

СМИРДИНЪ АЛЕКСАНДРЪ, ред., *Библиотека для чтенія, журналъ словесности, наукъ, художествъ, промышленности, новостей и модъ, изданіе книгопродавца*, Санктпетербургъ: въ типографіи вдовы Плюшаръ съ сыномъ, 1835, т. 12.

Genesis of the Segments ‘Vocabularium’ and ‘Mythologie Universelle’ in Simonas Daukantas’s Manuscript *Margumynai*

S u m m a r y

Parts of Simonas Daukantas’s manuscript *Margumynai*, preserved in the library of the Institute of Lithuanian Literature and Folklore in Vilnius (f. 1 – SD 27), constitute segments that Daukantas titled ‘Vocabularium’ (*Voc*) and ‘Mythologie universelle’ (*MU*). They are mostly lists of Greek, French, and Lithuanian words. The sources of both *Voc* and *MU* were identified. In *Voc*, Daukantas reused the Greek words and their French translations from the French dictionary by Pierre Claude Victoire Boiste *Dictionnaire Universel de la langue Française* (1834, the eight corrected and enlarged edition). Analogously, the Greek words and their French explanations in *MU* were taken from one appendix at the end of Boiste’s same dictionary: *Vocabulaire de Mythologie Universelle, Ancienne et Moderne de tous les Peuples, Avec les Étymologies Grecque, Latine, etc.* Daukantas placed Lithuanian words next to the Greek ones. He selected Lithuanian lexemes for their certain resemblance to the form of the Greek counterparts, but the meaning of the juxtaposed lexical items remained distant at best. Daukantas only associated Lithuanian words with the Greek ones; he did not try to translate them.

Certain orthographic features of *Voc* and *MU* (and also of some other smaller Lithuanian texts inscribed between the two) are similar to Daukantas’s earlier manuscripts of 1834–1835 (<-ay, -ey>, <û>, <on>), and some other peculiarities (<-îs>; stable <-ys>; double <ee>) coincide with those of Daukantas’s later book *Prasma Łotyńû kalbos* (A Grammar of Latin) of 1837. Thus, *Voc* and *MU* were compiled by Daukantas during the span between those earlier manuscripts of 1834–1835 and *Prasma* of 1837. In addition, sources of some other texts that Daukantas copied into his *Margumynai* manuscript enable us to date Daukantas’s manuscripts even more precisely: *Voc* must have been compiled in 1835, and *MU*—sometime between 9 July and 20 August 1836.

KEYWORDS: Simonas Daukantas; manuscripts; orthography of the Lithuanian language; manuscript sources; manuscript dating.

Gauta 2019 04 15

Priimta 2019 05 11